

Urząd Marszałkowski
Województwa Zachodniopomorskiego
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

**OCENA ZASOBÓW POMOCY
SPOŁECZNEJ ZA ROK 2015 DLA
WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO**

Szczecin, 2016

Spis treści

1. Wprowadzenie	2
2. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	3
3. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia	7
3.1. GMINA - ZADANIA OPS ORAZ MOPS, MOPR.....	14
3.2. POWIAT - ZADANIA PCPR ORAZ MOPR.....	19
4. Inne rodzaje pomocy i świadczeń	23
5. Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej.....	28
6. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.....	35
6.1. Zatrudnienie pomocnicze w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej.....	37
6.2. Zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej w jednostce pomocy społecznej.....	37
7. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego	38
8. Aktywność projektowo-konkursowa jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.....	41
9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.....	42
10. Wnioski i rekomendacje	43
11. Spis wykresów i map.....	46
12. Aneks (Tabele wojewódzkie).....	48

1. WPROWADZENIE

Zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, (Dz. U. 2015 poz. 163 ze zm., art. 16a oraz art. 21) do zadań samorządu województwa, należy opracowywanie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, na podstawie cząstkowych ocen sporządzanych przez samorzady gmin i powiatów z terenu województwa, w oparciu o analizy lokalne, oraz przekazanie jej sejmikowi województwa do dnia 30 czerwca każdego roku i Wojewodzie Zachodniopomorskiemu do dnia 31 lipca każdego roku. Ocena wraz z rekomendacjami jest podstawą do planowania budżetu na rok następny.

Do opracowania Oceny Zasobów Pomocy Społecznej zostało wykorzystane narzędzie elektroniczne w formie modułu w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS), należące do grupy systemów informatycznych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Narzędzie pozwala obserwować dynamikę zmian w systemie pomocy społecznej i jej otoczeniu – zarówno w obrazie klientów pomocy, wewnętrznych struktur instytucji pomocy, jak i ze strony finansowej zadania – na każdym szczeblu administracji samorządowej.

W województwie zachodniopomorskim, na 114 gmin i 21 powiatów, otrzymano 100% sprawozdań, co umożliwia przeprowadzenie kompleksowej analizy sytuacji pomocy społecznej w regionie.

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w Województwie Zachodniopomorskim, zgodnie z artykułem 16a ustawy o pomocy społecznej, obejmuje następujące zagadnienia:

- ✓ dane o sytuacji demograficznej i społecznej;
- ✓ dane o korzystających z systemu pomocy i wsparcia;
- ✓ zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia;
- ✓ kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- ✓ koszty zasobu oraz środki finansowe na wydatki w systemie pomocy społecznej;
- ✓ współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz aktywność projektowo-programowa.

Raport jest podzielony na dwie części:

- ✓ analiza danych oraz wnioskowanie;
- ✓ aneks (wojewódzkie dane tabelaryczne).

Raport jest również próbą ujęcia zasobów pomocy społecznej w sposób systemowy, porównywalny dla wszystkich samorządów. Może stanowić on podstawę do planowania działań w regionalnej i krajowej polityce społecznej.

Dane, które zostały wykorzystane do analizy i oceny znajdują się w formie tabelarycznej w aneksie.

2. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ

Województwo zachodniopomorskie w obecnych granicach istnieje od 1 stycznia 1999 roku. Jest to piąte pod względem powierzchni województwo w kraju (powierzchnia 22,9 tys. km²) i jedenaste pod względem liczby mieszkańców. Liczba ludności, na terenie województwa na koniec 2015 roku, to 1 715 431 mieszkańców. Gęstość zaludnienia na obszarze województwa wynosiła 75 osoby na km².

Województwo administracyjnie jest podzielone na 114 gmin i 21 powiatów, w tym 3 powiaty grodzkie (miasta na prawach powiatu) i 18 powiatów ziemskich.

Ponadto w tabelach wojewódzkich dane dot. liczby ludności w roku oceny są powtórzone z roku 2014, ponieważ w/w dane GUS publikuje w czerwcu każdego roku. Prognoza na rok 2016 jest podana na podstawie danych przesłanych przez gminy (ponieważ rubryki prognostyczne nie są dla samorządów obligatoryjne, nie wszystkie gminy przesłały dane).

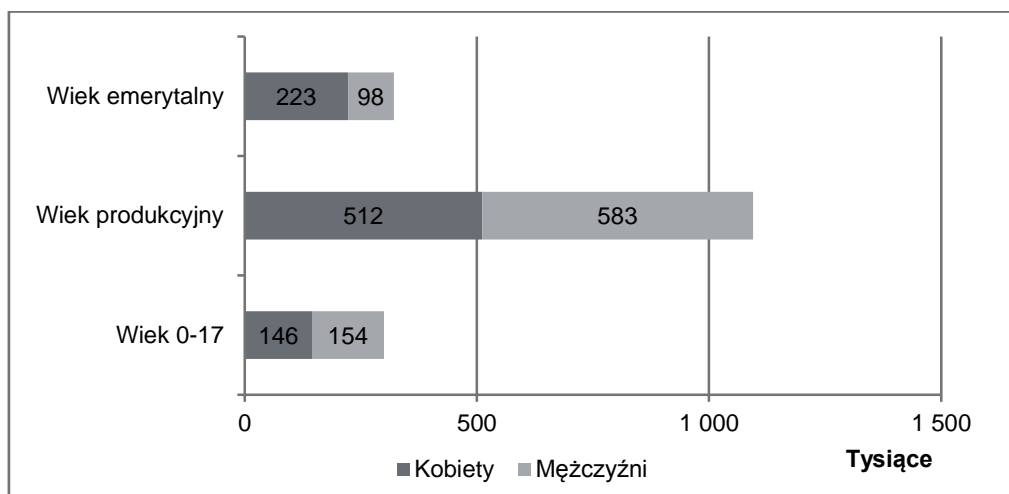
Struktura ludności

Zmiany w strukturze wiekowej ludności wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Maleje udział dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności, natomiast rośnie udział osób starszych. Na koniec 2015 r. struktura wieku ludności w województwie wyglądała następująco:

- osoby w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) – 17,5% (spadek w skali roku o 0,2 punkty procentowe),
- osoby w wieku produkcyjnym – 63,8% ogółu ludności (spadek w skali roku o 0,6 p.p.),
- osoby w wieku poprodukcyjnym – 18,7% ludności (wzrost o 0,8 p.p).

Wartość wskaźnika obciążenia demograficznego mierzonego liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w województwie zachodniopomorskim wynosiła w 2015 roku 57 osób, więcej o dwie osoby niż w roku 2014.

Wykres nr 1. Struktura ludności według płci i ekonomicznych grup wieku w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

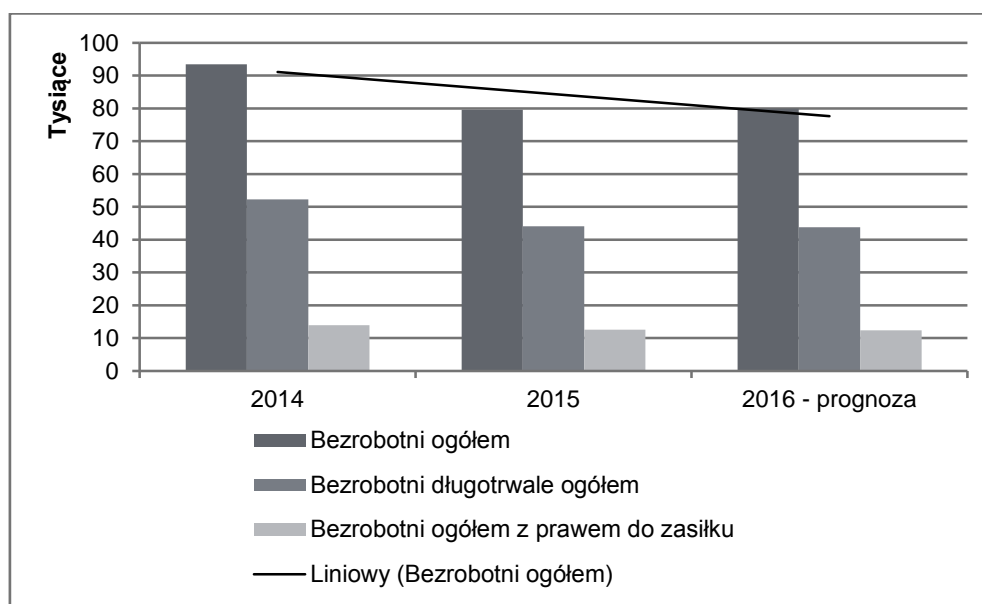
Struktura ludności według płci, od kilku lat nie ulega większym zmianom. W ogólnej liczbie mieszkańców województwa, podobnie jak w kraju, nieznacznie przeważają kobiety, które stanowią 51,3% ludności. Na koniec 2015 r. liczba kobiet na terenie województwa osiągnęła poziom 880,3 tys. i była o 685. niższa niż przed rokiem. Wskaźnik feminizacji również od kilku lat nie wykazuje większych zmian i oscyluje na poziomie – 105 kobiet na 100 mężczyzn.

Rynek pracy

Liczba bezrobotnych w województwie zachodniopomorskim na koniec 2015 roku osiągnęła poziom 79,5 tys. osób i była niższa o 13,8 tys. od poziomu z roku poprzedniego. Grupa osób długotrwale bezrobotnych liczyła 44 tys. osób – 55% ogółu bezrobotnych (w 2014 - 56%).

Prawo do zasiłku w 2015 roku posiadało 12,9 tys. mieszkańców województwa (15% ogółu bezrobotnych) i stanowili oni o 1,4 tys. osób mniej liczną grupę niż przed rokiem.

Wykres nr 2. Liczba bezrobotnych, bezrobotnych długotrwale oraz bezrobotnych z prawem do zasiłku w Województwie, z prognozą na rok 2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Infrastruktura społeczna

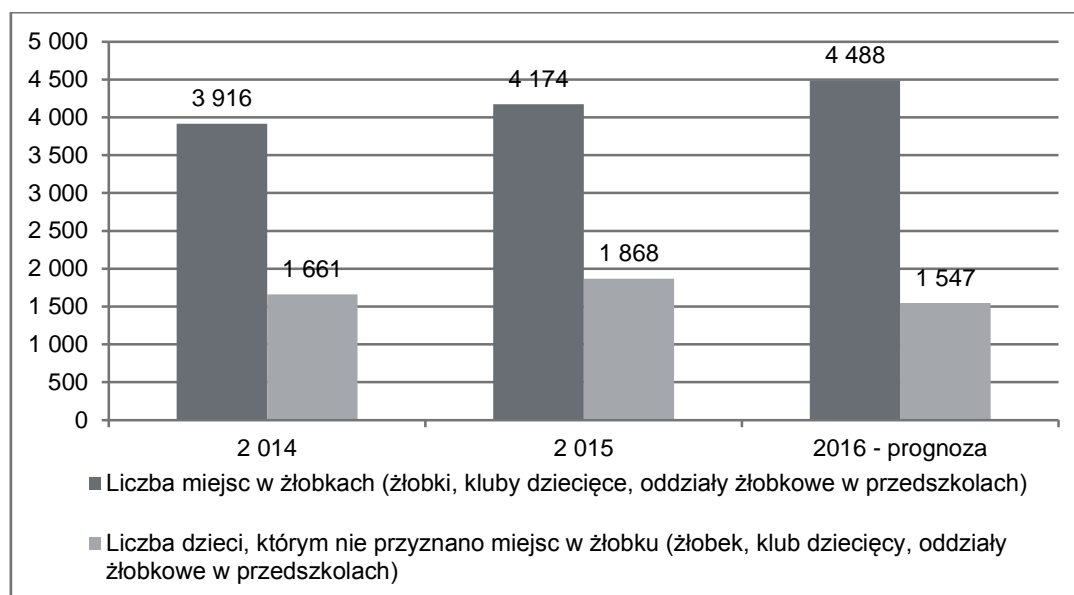
Zasób mieszkań komunalnych w okresie ostatnich kilku lat wyraźnie maleje. W roku 2015 r. liczba mieszkań należących do gminy osiągnęła poziom 50,2 tys. i była niższa o 1,07 tys. mieszkań niż przed rokiem. Natomiast liczba wniosków o mieszkanie z zasobów gminy zmalała z 8,2 tys. w roku 2014 do 5,8 tys. w 2015 roku.

Na przełomie ostatnich lat wzrosła liczba mieszkań socjalnych i kształtuje się ona na poziomie od 5,4 tys. w roku 2014 do 6,2 tys. lokali w roku 2015. W niewielkim stopniu, aczkolwiek systematycznie, rośnie liczba oczekujących na mieszkanie socjalne i obecnie wynosi ona 5,9 tys. osób.

Liczba wyroków eksmisyjnych, utożsamiana z liczbą dłużników wskazanych przez sąd bez prawa do lokalu socjalnego lub zamiennego, w 2015 r. osiągnęła poziom 1,9 tys., podczas gdy w 2014 roku – 1,8 tys.

Liczba publicznych i niepublicznych żłobków, oddziałów żłobkowych, klubów dziecięcych na terenie województwa systematycznie rośnie. Na koniec 2015 roku ich liczba wynosiła 113 placówek, tj. o 18% więcej niż przed rokiem. Tak znaczny przyrost liczby żłobków w województwie nie wpłynął istotnie na zmniejszenie liczby dzieci, którym nie przyznano miejsca w żłobku (z powodu braku miejsc) – w 2014 r. było to 1 661 dzieci, zaś w 2015 r. – 1 868 dzieci. Tempo wzrostu popytu na usługi opiekuńcze nad dziećmi do 3 lat jest znacznie szybsze od przyrostu placówek, które takie usługi świadczą, a przede wszystkim, od liczby miejsc w tych placówkach. Jedną z przyczyn takiej sytuacji może być fakt, iż nowopowstałe żłobki to placówki małe, mogące przyjąć znacznie mniejszą liczbę dzieci niż obiekty dotychczas istniejące – średnia wielkość nowopowstałego żłobka to 36 miejsc, zaś przeciętna wielkość dotychczas istniejących to 41 miejsc.

Wykres nr 3. Liczba miejsc w żłobkach do liczby dzieci którym nie przyznano miejsca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Liczba publicznych i niepublicznych przedszkoli wraz z liczbą oddziałów przedszkolnych przy szkole podstawowej, punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego zlokalizowanych na terenie województwa wraz z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych osiągnęła poziom we wrześniu 2015 roku - 708 placówek, zaś liczba miejsc jaką dysponowały ww. placówki przekroczyła 49 tys. (w 2014 roku – 51 tys.). Przeciętnej wielkości placówka przedszkolna oferowała w 2015 roku 70 miejsc (w 2014 – 72 miejsc). Spadła liczba dzieci, którym nie przyznano miejsca w przedszkolu z 1 050 w roku 2014 do 395 w roku 2015.

Ważnym elementem infrastruktury społecznej są świetlice oraz kluby dla dzieci i młodzieży. Zalicza się do nich placówki kulturalne (zgodnie z definicją GUS, sprawozdanie K-07) posiadające z reguły jedno pomieszczenie, niezbędny sprzęt i obejmujące swym zasięgiem działania małe grupy środowiskowe, a działalność prowadzona jest zasadniczo przez działaczy społecznych przy pomocy kierownika świetlicy. W tej definicji mieszczą się także placówki wsparcia dziennego.

Liczba ww. placówek zlokalizowanych na terenie województwa wynosiła w 2015 roku 1 158 obiektów, z czego 373 stanowiły placówki przyszkolne, a 785 – pozaszkolne.

W Zachodniopomorskiem w 2015 roku istniało również 255 placówek (świetlice i kluby) określone jako Kluby Seniora, zajmujące się rozwojem życia kulturalnego, oświatowego, towarzyskiego i rekreacyjnego osób starszych.

Kolejnym typem podmiotów infrastruktury społecznej są hospicja, w których sprawuje się wszechstronną opiekę zdrowotną, psychologiczną i społeczną nad pacjentami znajdującymi się w stanie terminalnym. Na terenie województwa, w 2015 r., funkcjonowały 4 tego typu podmioty.

W województwie zachodniopomorskim nie istnieją ośrodki dla cudzoziemców ubiegających się o status uchodźcy.

3. DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA

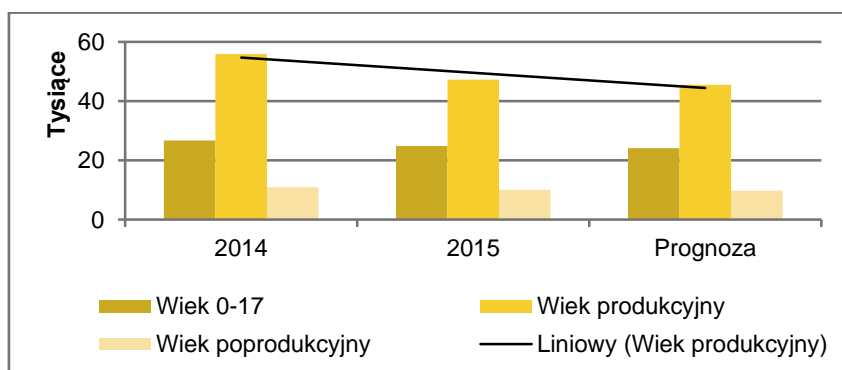
Analiza nadesłanych danych, dotyczących osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, umożliwia przedstawienie rozkładu przestrzennego, w podziale na powiaty, a także opracowanie prognozy w tym zakresie na rok następny, dla całego województwa zachodniopomorskiego.

Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w roku oceny (2015) wynosiła 145 799. Kategoria pomoc i wsparcie została stworzona przede wszystkim dla powiatowych centrów pomocy rodzinie (PCPR), aby mogły wykazać swoją pracę w zakresie pomocy.

W roku oceny, **liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej** wynosiło 86 838 osób, w tym 49 282 długotrwale korzystających (56% ogółu osób korzystających). Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej wynosiła 60 477, co przekłada się na 144 008 osób w tych rodzinach.

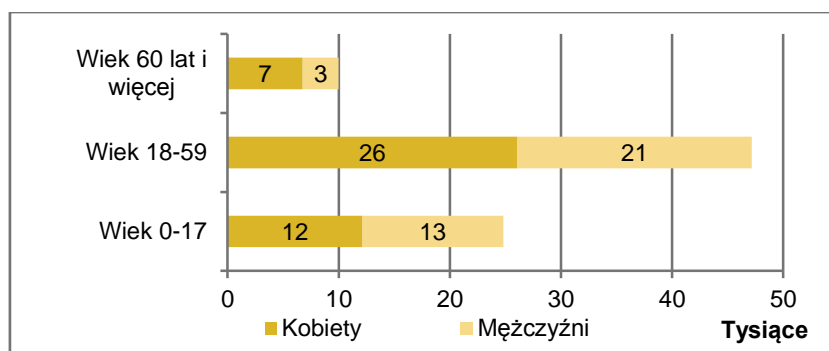
Porównując dane z rokiem poprzednim, można zaobserwować spadek liczby beneficjentów, który na poziomie całego województwa wyniósł około 10%.

Wykres nr 4. Liczba beneficjentów pomocy społecznej w podziale na wiek ¹ na terenie województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Wykres nr 5. Liczba beneficjentów pomocy społecznej w podziale na płeć, na terenie województwa

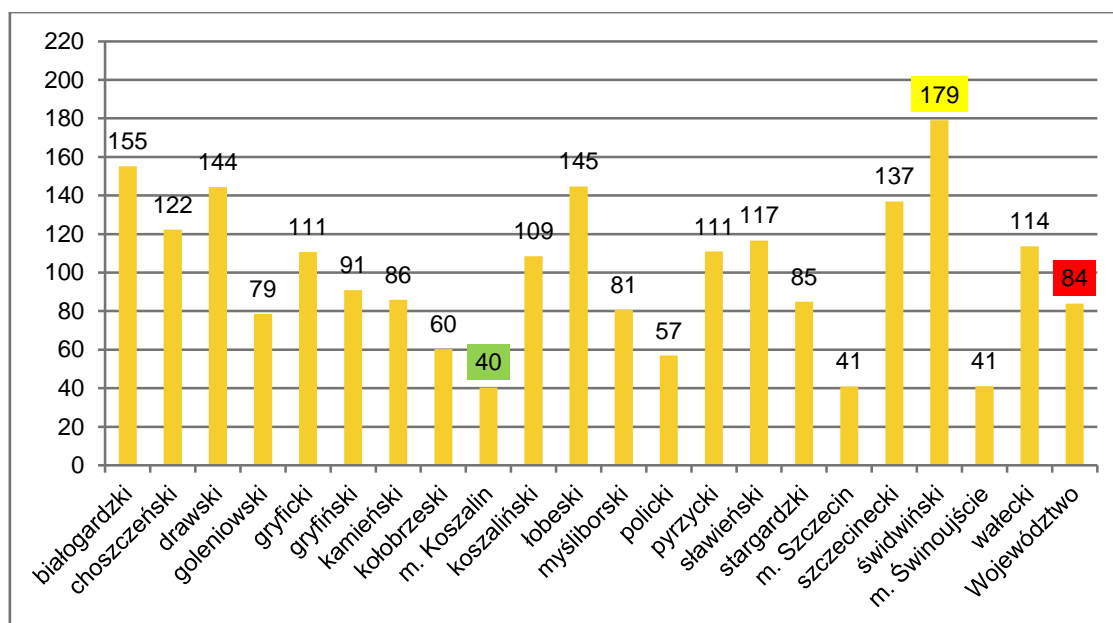

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

¹ wiek produkcyjny: kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lat
wiek poprodukcyjny: kobiety w wieku 60 i więcej, mężczyźni 65 i więcej

Wskaźnik deprivacji lokalnej, liczony jako liczba korzystających z pomocy społecznej (beneficjentów) na 1000 mieszkańców, jest w województwie zachodniopomorskim przestrzennie zróżnicowany, a jego przeciętna wartość oscyluje wokół liczby 83 beneficjentów pomocy na 1000 mieszkańców. W większości powiatów w województwie (14 na 21 powiatów), wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 roku był wyższy niż średnia dla województwa. Największą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie świdwińskim – 179, najmniejszą w mieście Koszalin – 40. Ponadto, warto zaznaczyć, iż w większości powiatów wartość wskaźnika spadła, co oznacza, że mniej ludzi korzysta z pomocy społecznej.

Wykres nr 6. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie, na każde 1000 mieszkańców [wg powiatów]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

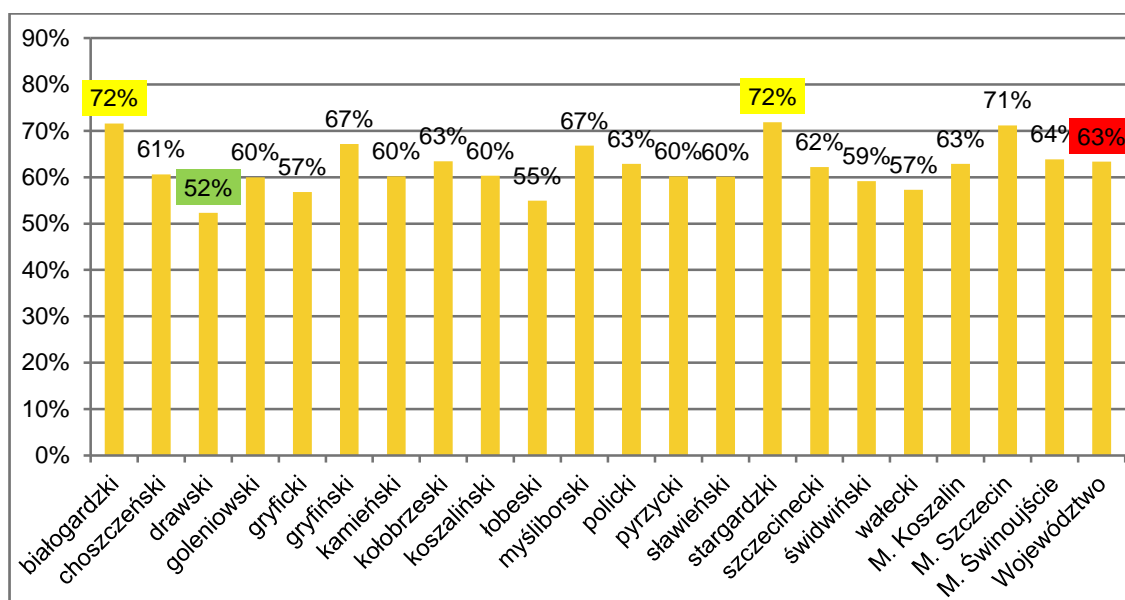
Pomoc społeczną, zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej, dzieli się na pieniężną i niepieniężną. Do świadczeń pieniężnych zalicza się następujące formy pomocy:

- zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową, ekologiczną,
- zasiłki stałe,
- zasiłki okresowe,
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ,
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- inne zasiłki celowe,
- specjalne zasiłki celowe,
- pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłku lub pożyczki,
- pomoc pieniężna na usamodzielnienie,
- pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

W roku oceny, świadczenia pieniężne zostały przyznane 54 714 osobom, co stanowiło 63% ogółu osób, którym przyznano świadczenia. W odniesieniu do ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej, 83% rodzin (50 283 rodziny) otrzymało świadczenia pieniężne. Pośrednio, beneficjentami świadczeń pieniężnych byli członkowie tych rodzin, tj. w sumie – 120 974 osób. Porównując wartości wskaźnika do poprzedniego roku można zaobserwować spadek o 10%.

Wskaźnik pomocy pieniężnej (odsetek beneficjentów otrzymujących świadczenie pieniężne do ogółu beneficjentów pomocy) dla województwa zachodniopomorskiego wynosił 63%. Najniższą wartość wskaźnika wykazała gmina Bielice - 37%, najwyższą gmina Cedynia, Będzino i Dobrzany - 100%. Wartość wskaźnika w miastach na prawach powiatu wynosiła 69%. Spośród powiatów i miast na prawach powiatu, najczęściej świadczenie pieniężne przyznawano w powiecie Stargardzkim i Białogardzkim, najrzadziej w powiecie Drawskim.

Wykres nr 7. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

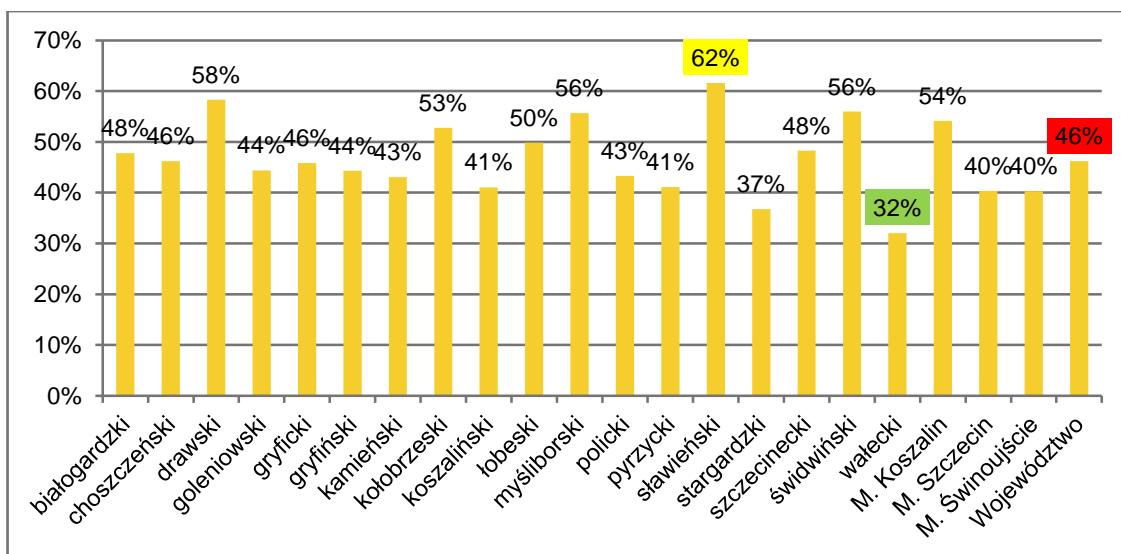
Do świadczeń niepieniężnych zalicza się następujące formy pomocy:

- specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- schronienie,
- posiłek,
- ubranie,
- inna pomoc rzeczowa,
- usługi opiekuńcze,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego,
- sprawienie pogrzebu,
- pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie w naturze,
- uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych (w ramach usamodzielnienia)
- pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej (w ramach usamodzielnienia).

W roku oceny, świadczenia niepieniężne przyznano 41 871 osobom, co stanowiło 48% ogółu osób, którym przyznano jakąkolwiek formę świadczenia. Liczba rodzin, które skorzystały z tej formy, wynosiła 25 719 (42% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej), a łączna liczba członków tych rodzin to 79 558.

Odsetek osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem, na poziomie gmin wynosi 47%, gdzie najniższą wartość odnotowano w gminie wiejskiej Wałcz - 6%, a najwyższą w gminie Dobrzany - 97%. Wśród miast na prawach powiatu, odsetek ten wyniósł średnio 43%.

Wykres nr 8. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

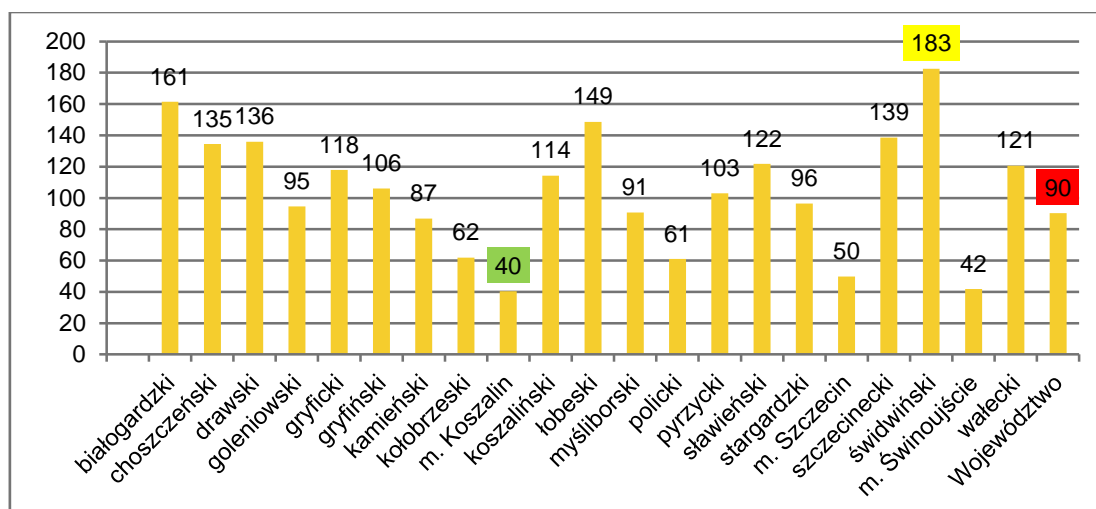
Spośród powiatów i miast na prawach powiatu, największy odsetek świadczeń niepieniężnych odnotowano w powiecie sławieńskim – 62 %, najmniejszy zaś w powiecie waleckim – 32%.

Osoby i rodziny, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy

Obligatoryjnym elementem systemu, mającym zastosowanie wobec osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, jest wywiad środowiskowy. Uprawnienie do jego przeprowadzenia posiada tylko, z mocy ustawy, pracownik socjalny (art. 107 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej; Dz. U. 2015, poz. 163). Wywiad uruchamia się w celu rozpoznania sytuacji klienta, dobrania jak najskuteczniejszych narzędzi wsparcia dla konkretnej osoby lub rodziny.

W województwie, w roku oceny (2015), przeprowadzono wywiady środowiskowe w 66 354 rodzinach. Łączna liczba osób, które objęto wywiadami, wyniosła 154 839. Najwyższy odsetek odnotowano w powiecie świdwińskim – 183 osoby na każde 1000 mieszkańców, a najniższy w mieście Koszalin – 40 osób na każde 1000 mieszkańców.

Wykres nr 9. Liczba osób w rodzinach, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy, na każde 1000 mieszkańców, w podziale na powiaty

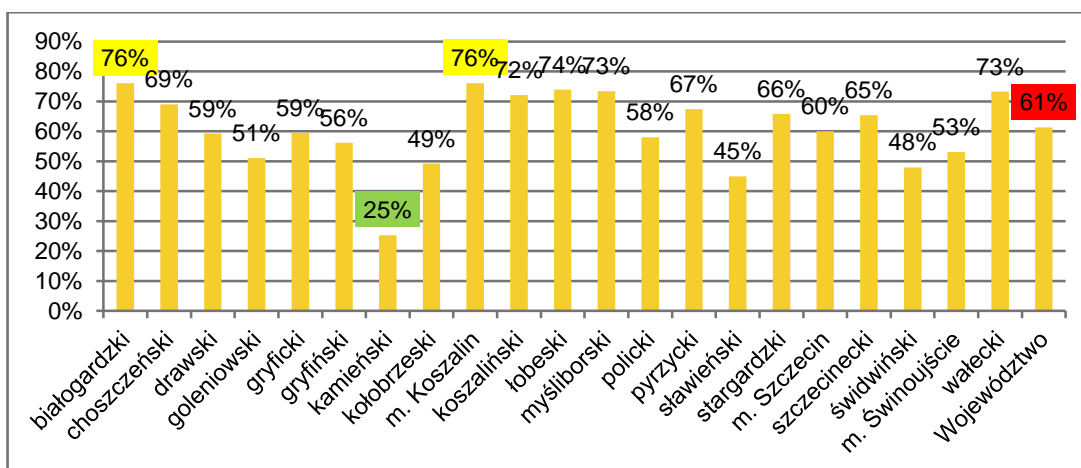

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Powody udzielania pomocy i wsparcia

W okresie 2012 – 2015, najczęstszymi powodami udzielenia pomocy i wsparcia w województwie zachodniopomorskim było ubóstwo oraz bezrobocie. W 2015 r. 59% rodzin (87 044 osób) korzystających z pomocy żyło w biedzie. Ubóstwo, jako przyczynę korzystania z pomocy, najczęściej wskazywano w mieście Koszalin i w powiecie Białogardzkim (76%), najrzadziej zaś w powiecie kamieńskim – 25%.

Wykres nr 10. Odsetek osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia z powodu ubóstwa, w liczbie osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia ogółem, w podziale na powiaty [%]

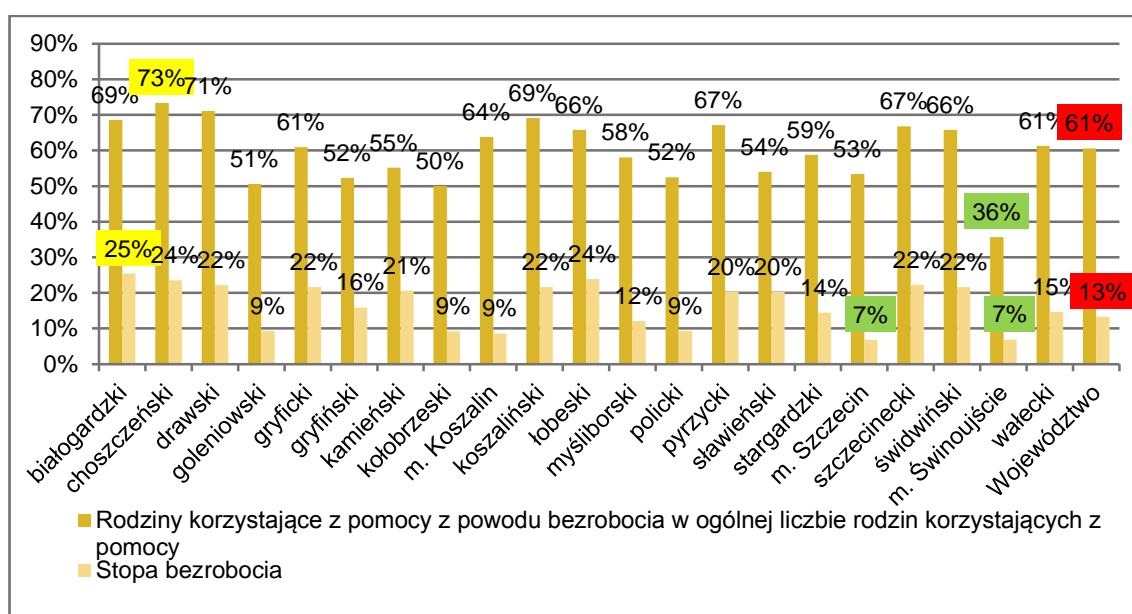
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Problem bezrobocia dotyczył 52% rodzin (87 275 osób), którym przyznano pomoc. Udział rodzin korzystających z pomocy z tytułu bezrobocia, w ogólnej liczbie klientów pomocy – spadł o ok. 2 p.p. (punkty procentowe). W zależności od powiatu, wskaźnik ten w 2015

roku wahał się od 36% w powiecie grodzkim Świnoujście, do 73% w powiecie choszczeńskim.

Na poniższym wykresie zestawiono ww. wskaźnik ze stopą bezrobocia w powiatach. Analiza graficzna wyników nie wskazuje na istnienie zależności pomiędzy odsetkiem rodzin korzystających z pomocy z tytułu bezrobocia, w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy, a stopą bezrobocia. Jest to zatem jeden z wielu argumentów podważających tezę, iż tworzenie nowych miejsc pracy spowoduje zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy. Można przypuszczać, iż znaczna część beneficjentów pomocy nie zdoła podjąć pracy ad hoc, gdyż w dużej liczbie są to klienci długotrwale korzystający z pomocy, wymagający uprzednio ścieżki reintegracji społecznej a dopiero w końcowej fazie – zawodowej.

Wykres nr 11. Bezrobocie wśród beneficjentów pomocy społecznej oraz bezrobocie ogółem, wg powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Znaczący odsetek beneficjentów korzystających z pomocy społecznej to osoby niepełnosprawne oraz długotrwale bądź ciężko chorujące. Problem niepełnosprawności dotyczy ponad 34% rodzin korzystających z pomocy, zaś długotrwała bądź ciężka choroba jest powodem przyznania pomocy w prawie 35% rodzinach objętych wsparciem.

Częstym powodem przyznania świadczenia była także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Z tego powodu pomoc otrzymało 9 290 rodzin (33 851 osób) – prawie co szósta rodzina korzysta z pomocy.

Najrzadziej pomoc przyznawano z tytułu:

- sieroctwa – 96 liczba rodzin (215 osób w rodzinach),
- narkomanii – 282 liczba rodzin (456 osób w rodzinach),
- zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych i ekologicznych,

Usługi pomocy społecznej

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem².

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

W ramach realizacji usług opiekuńczych, gminy w województwie zachodniopomorskim poniosły wydatki na poziomie 26 389 376 zł. Pomoc została udzielona 5 241 osobom. Ze względu na wielokrotne korzystanie z tej formy pomocy przez poszczególne osoby, łączna liczba udzielonych świadczeń wyniosła 1 615 599.

Wśród ogółu beneficjentów korzystających z usług opiekuńczych, 353 osoby korzystały ze specjalistycznych usług. W sumie zrealizowano ich 44 938, na łączną kwotę 878 104 zł. Przeciętny koszt jednostkowy usługi opiekuńczej oscylował na poziomie 16 zł, natomiast specjalistycznej usługi opiekuńczej – 20 zł.

Do pozostałych usług świadczonych przez instytucje pomocy społecznej zalicza się, między innymi: poradnictwo specjalistyczne, pracę socjalną, interwencję kryzysową, kontrakt socjalny, specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Z zebranych danych wynika, że największa liczba osób skorzystała z usług w zakresie pracy socjalnej. Pomoc została udzielona 40 038 rodzinom.

W roku oceny, wsparcie w postaci poradnictwa specjalistycznego świadczone 8 253 rodzinom.

W roku 2015, 4 859 osób zdecydowało się na podpisanie kontraktu socjalnego (w tym 106 – w ramach Klubu Integracji Społecznej). Ogólna liczba osób z którymi pracowano na podstawie kontraktu socjalnego (w tym kontynuacja z 2014), wyniosła 7 416.

Liczba osób, które skorzystały z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznym, w 2015 r., wyniosła 514. Koszt zrealizowanych usług zamknął się kwotą 3 354 428 zł.

Forma pomocy w postaci interwencji kryzysowej świadczona była w 989 rodzinach.

Ponadto, z analizy danych zebranych w sprawozdaniach OZPS wynika, że usługi pomocy społecznej w roku 2016 pozostaną na zbliżonym poziomie do usług z roku 2015. Ulegną nasileniu te formy, które odnoszą się do osób starszych.

---

² Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

3.1. GMINA – ZADANIA OPS ORAZ MOPS, MOPR

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

W skład świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej wchodzi kilka rodzajów zasiłków, m.in. zasiłek stały, zasiłek okresowy oraz zasiłek celowy.

Zasiłek stały przysługuje³:

- pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej – różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 604 zł miesięcznie;
- w przypadku osoby w rodzinie – różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie.

W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, zasiłek stały nie przysługuje.

W roku oceny zasiłek stały został przyznany 11 577 mieszkańcom województwa. W sumie przyznano 114 424 świadczenia na łączną kwotę 50 877 491 zł. Średnio, jedno świadczenie wyniosło 445 zł, zaś średnia wartość zasiłku przyznanego jednemu beneficjentowi (w całym 2015 roku) wyniosła 4 395 zł.

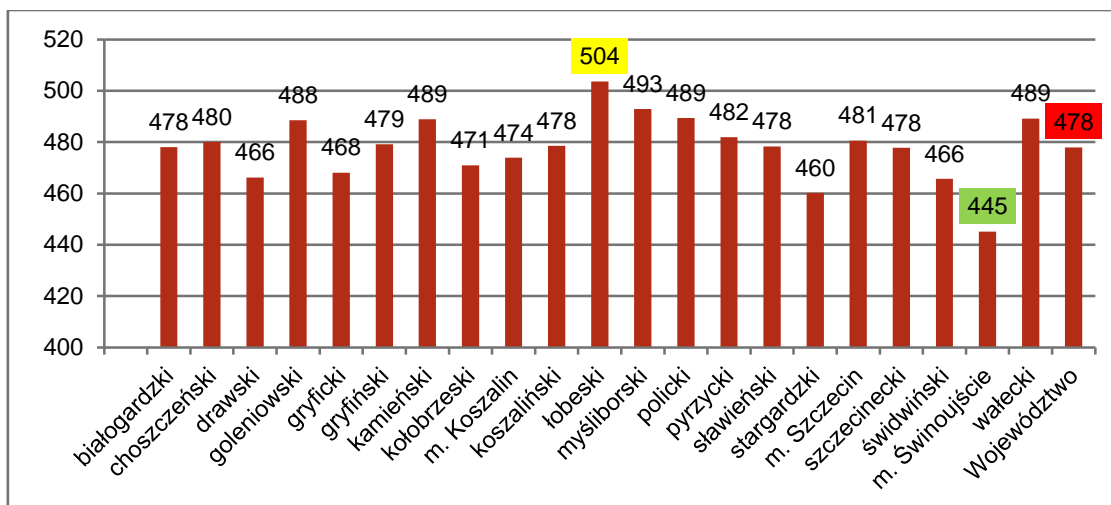
Średnie kwoty zasiłków stałych, rosnące z roku na rok, w roku 2015 wynosiły:

- dla osoby samotnie gospodarującej – 478 zł (przyznany średnio 10 razy w ciągu roku)
- dla osoby w rodzinie – 299 zł (przyznany przeciętnie 9 razy w ciągu roku).

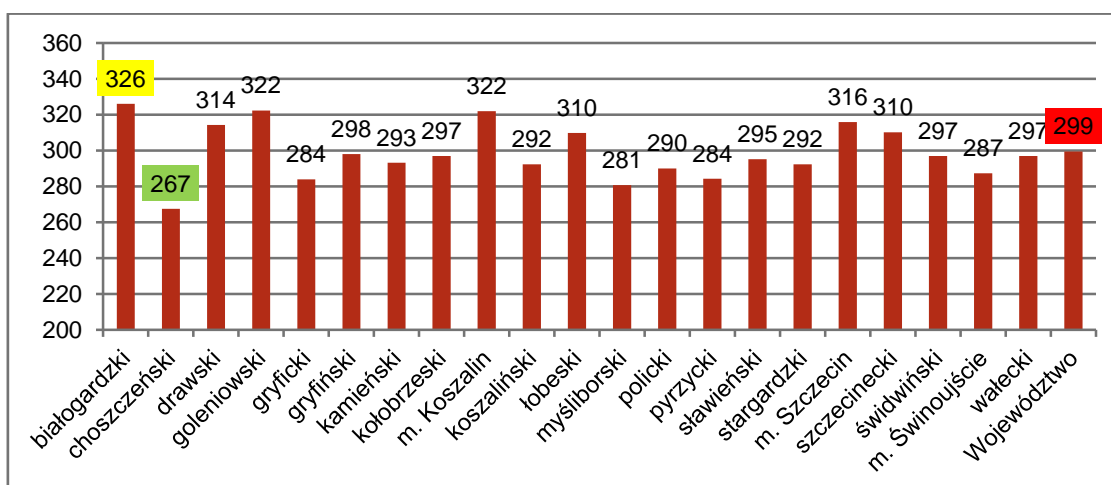
³ Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Wykres nr 12. Średnia kwota jednego zasiłku stałego dla osoby samotnie gospodarującej, w podziale na powiaty [zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Wykres nr 13. Średnia kwota jednego zasiłku stałego dla osoby w rodzinie, w podziale na powiaty [zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego⁴:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

⁴ Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Zasiłek okresowy ustala się:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie;
- w przypadku rodziny – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego ustalona zgodnie z ust. 2 nie może być niższa niż 50% różnicy między:

- kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby;
- kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie.

W przypadku podjęcia zatrudnienia przez osobę objętą kontraktem socjalnym pobierającą zasiłek okresowy, może być on wypłacany nadal, niezależnie od dochodu, do dnia wynikającego z decyzji przyznającej zasiłek okresowy, nie dłużej jednak niż do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba została zatrudniona. W tej sytuacji zasiłek okresowy jest wypłacany niezależnie od dochodu nie częściej niż raz na 2 lata.

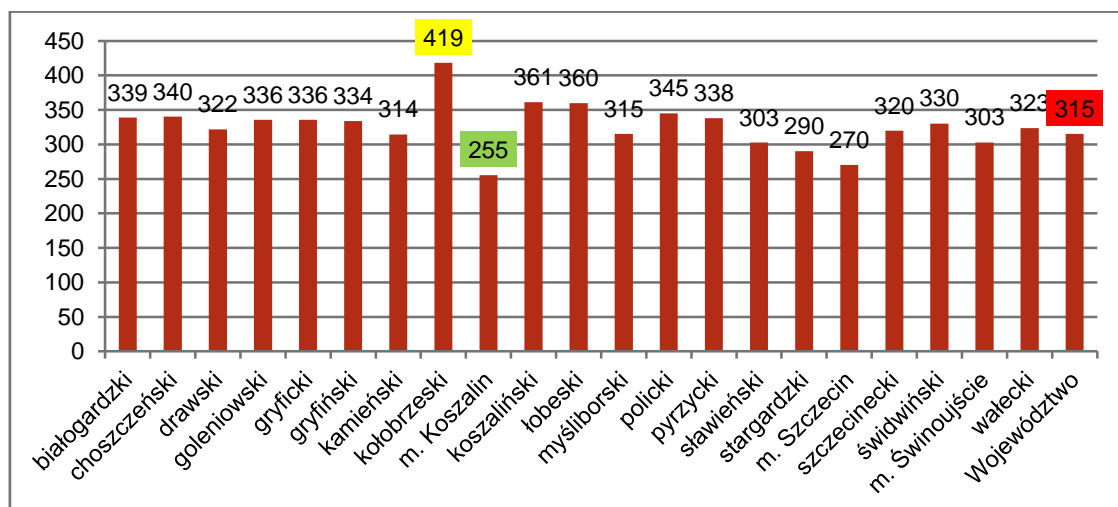
Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy.

Rada gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć minimalne kwoty zasiłku okresowego.

Zasiłek okresowy może być przyznany w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku.

W roku oceny, zasiłek okresowy przyznano 29 242 osobom. Średnio, jedno świadczenie wyniosło 315 zł. Liczba zasiłków okresowych, wypłaconych w roku 2015 w całym województwie, osiągnęła poziom 164 012 świadczeń, a ich łączna wartość wyniosła 51 706 291 zł. Ponadto, zasiłek ten był przyznawany średnio 6 raz w ciągu roku.

Wykres nr 14. Średnia kwota jednego zasiłku okresowego w podziale na powiaty [zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

W roku oceny, średnia wysokości zasiłku okresowego, wynosiła, w zależności od powodu:

- bezrobocie - 335 zł, przy częstotliwości 6 razy w ciągu roku,
- długotrwała choroba - 255 zł, przy częstotliwości 3 razy w ciągu roku,
- niepełnosprawność - 187 zł, przy częstotliwości 5 razy w ciągu roku,
- możliwość utrzymania uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego - 324 zł, przy częstotliwości 2 razy w ciągu roku.

Zasiłek celowy jest to świadczenie fakultatywne, przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu⁵.

Osobom bezdomnym i innym osobom nieposiadającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń zdrowotnych, może być przyznany zasiłek celowy na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne.

Zasiłek celowy może być przyznany również w formie biletu kredytowanego.

Zasiłek celowy może być przyznany również w celu realizacji postanowień kontraktu socjalnego. Wówczas może być wypłacany niezależnie od dochodu, przez okres do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba objęta kontraktem socjalnym, w trakcie jego realizacji, stała się osobą zatrudnioną.

Zasiłek celowy może być przyznany osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku:

- zdarzenia losowego
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W tych przypadkach, zasiłek może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

Specjalny zasiłek celowy

Świadczenie może być przyznane w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie lub rodzinie posiadającej dochód przekraczający kryterium ustawowe, w wysokości nie wyższej niż (odpowiednio) kryterium dochodowe ustalone dla osoby samotnie gospodarującej lub rodziny. Świadczenie to nie podlega zwrotowi.

Zasiłek celowy na zasadach zwrotu

Świadczenie to może być przyznane w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, jednak pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku.

Zasiłek celowy w 2015 roku otrzymało 43 958 osób. Łączna wartość zasiłków tego rodzaju wyniosła na poziomie województwa 38 353 467 zł. Średnia wartość zasiłku celowego na jedną osobę to 873 zł.

W roku oceny, na zasiłek celowy przyznany w ramach wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, wydano w województwie 20 992 637 zł. Średnio na jedno świadczenia wydano 167 zł.

---

⁵ Ibidem

W ogólnej liczbie decyzji o przyznaniu (bądź odmowie) pomocy, 3% stanowiły odmowy. Wskaźnik odmów z powodu niespełnienia kryterium dochodowego oscylował na poziomie 28%, a z powodu braku środków – 22%.

Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej

Katalog świadczeń niepieniężnych z pomocy społecznej obejmuje zapewnienie (m.in.):

- posiłku,
- schronienia,
- ubrania,
- sprawienia pogrzebu,
- pobytu w domu pomocy społecznej.

Świadczenie w formie posiłku, w roku oceny, otrzymywało 34 719 osób, w tym 29 140 dzieci. Łączna liczba świadczeń osiągnęła poziom 4 674 404 posiłków, a łączny ich koszt wyniósł 25 382 441 zł. Średnia wartość jednego posiłku to ok. 5,40 zł. W roku 2016, prognozuje się spadek liczby osób korzystających z tej formy wsparcia.

Schronienie udzielone zostało 783 osobom. Łącznie udzielono 100 517 świadczeń schronienia, których koszt wyniósł 1 816 574 zł. Jednostkowy koszt tego typu świadczenia oscylował na poziomie 18 zł, zaś zsumowana, średnia wartość usługi schronienia (na ogół sezonowego) jednej osobie potrzebującej wyniosła 2 320 zł w ciągu roku.

Pomoc w postaci ubrań (wielokrotną, świadczoną łącznie 1 036 razy) otrzymało 399 osób. Łączny koszt świadczeń wyniósł 30 861 zł. Jednostkowy koszt świadczenia „ubranie” kształtował się na poziomie ok. 30 zł, a w przeliczeniu na osobę – 77 zł.

Świadczenie w postaci sprawienia pogrzebu, w skali całego województwa, przyznano 244 osobom. Łączny koszt świadczeń wyniósł 499 030 zł. Jednostkowy koszt usługi kształtował się na poziomie 2 045 zł. Prognozy na 2016 r. wskazują na wzrost liczby tego świadczenia.

Decyzja o udzieleniu świadczenia w formie pobytu w domu pomocy społecznej przyznana została 2 743 osobom (w sumie, w 2015 r., odnotowano 26 666 tych świadczeń). Łączny koszt świadczeń na poziomie całego województwa wyniósł 54 249 603 zł. W roku 2016 przewidziane jest zwiększenie ogólnej kwoty świadczeń o ok. 4 mln zł, przy nieznacznym spadku liczby pensjonariuszy o ok. 11 osób.

Indywidualne programy pomocy w gminach i miastach na prawach powiatu obejmują:

- program wychodzenia z bezdomności,
- program zatrudnienia socjalnego.

Indywidualny program zatrudnienia socjalnego realizowany był poprzez zawarcie indywidualnych umów z osobami skierowanymi do zajęć w centrach integracji społecznej. Liczba osób objętych indywidualnymi programami zatrudnienia socjalnego wyniosła 367, a programami wychodzenia z bezdomności zaledwie 45.

Ponadto, w roku oceny asystenci rodziny sporządzili plan pracy z 2 623 rodzinami przy liczbie asystentów rodzinnych – 223.

3.2. POWIAT - ZADANIA PCPR ORAZ MOPR

W podrozdziale tym przedstawiono analizę danych związanych z zadaniami realizowanymi przez powiatowe centra pomocy rodzinie oraz miejskie ośrodki pomocy rodzinie (w miastach na prawach powiatu):

- Indywidualne programy pomocy;
- Wspieranie rodziny i piecza zastępcza;
- Usamodzielnienie;
- Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

Indywidualne programy pomocy

W roku oceny, w ramach indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego w centrum integracji społecznej zawarto 163 umowy. Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, kierowany był do 266 osób.

Najmniej osób skorzystało z indywidualnego programu integracji cudzoziemców – 7 osób. Ponadto, wartość wskaźnika pomocy (świadczonej przez PCPR) dla 1 rodziny wyniosła 7 890 zł.

Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz. U. 2016 poz. 575 ze zm.) na nowo ukształtowała system pieczy zastępczej w Polsce. Sprawozdania przesyłane przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie zawierają informacje dot. liczby rodzin zastępczych, w tym spokrewnionych z dzieckiem, zawodowych i niezawodowych oraz dane dot. usamodzielnienia dzieci opuszczających pieczę zastępczą.

Według danych zebranych ze sprawozdań OZPS, w 2015 roku w województwie zachodniopomorskim funkcjonowały **2 612 rodziny zastępcze ogółem**, w tym:

- 661 rodzin niezawodowych,
- 131 rodzin zawodowych.

Szacuje się, że w roku 2016 ich ogólna liczba zmalej o około 45 rodzin.

Łączna liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w 2015 roku wynosiła 5 215 dzieci, z czego:

- 4 152 – w formach rodzinnej pieczy zastępczej (łącznie koszt – 41 423 786 zł; 831 zł – miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka),
- 1 069 – w instytucjonalnej pieczy zastępczej (44 825 358 zł; 3 494 zł – miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka).

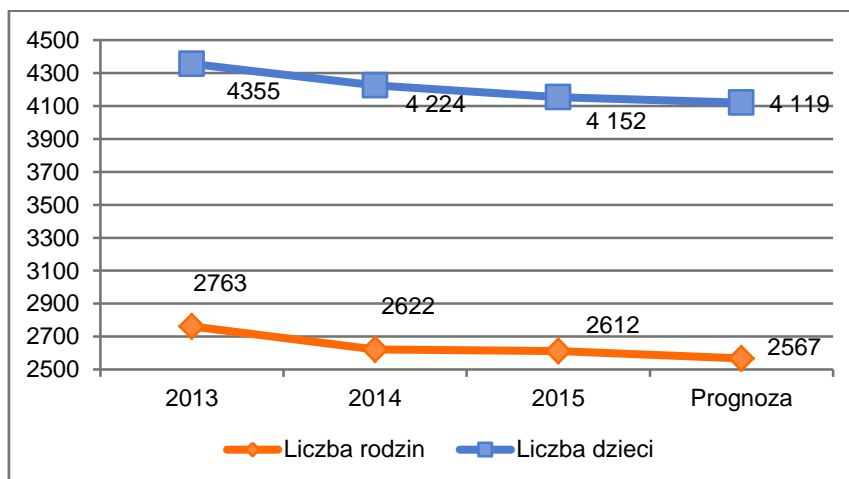
Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej dzieci znajduje się w rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem – 2 291 dzieci.

W roku oceny funkcjonowało w regionie 16 **rodzin zastępczych specjalistycznych**, w których było umieszczonych 38 dzieci. Łącznie kwota świadczeń wyniosła 547 979 zł.

Funkcję **pogotowia rodzinnego** pełniło 45 rodzin, a liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach wynosiła 271. Łącznie na ww. cel wydano 2 418 933 zł.

Kolejną formą pieczy zastępczej typu rodzinnego są **rodzinne domy dziecka**. Według danych przesłanych przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, w placówkach tego typu przebywało ogółem 359 dzieci (w 48 domach). Przewiduje się, że w 2016 roku liczba rodzinnych domów dziecka wzrośnie o 2, a tym samym liczba dzieci w nich przebywających wzrośnie o ok. 21.

Wykres nr 15. Liczba rodzin oraz dzieci ogółem w rodzinnej pieczy zastępczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Plan pomocy dziecku jest sporządzany przez koordynatora pieczy zastępczej lub organizatora rodzinnej pieczy zastępczej we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka. W roku oceny, plan pomocy dotyczył 2 300 dzieci.

W roku oceny wydano 243 opinie w zakresie kwalifikacji kandydatów na rodziny zastępcze i doprowadzenia rodzinnych domów dziecka. Liczba ta w 2016 roku powinna się zwiększyć.

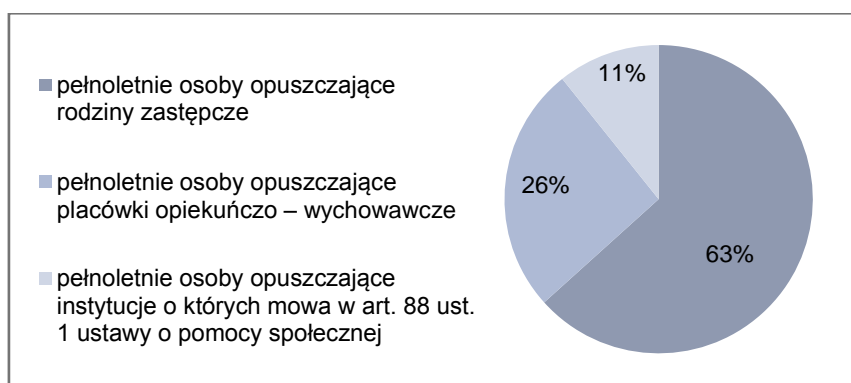
Usamodzielnienie

W roku oceny, 942 osoby objęte były indywidualnym programem usamodzielnienia. Usamodzielnienie dotyczy osób pełnoletnich, które opuszczają rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo – wychowawcze, instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Młodzież ta uprawniona jest do otrzymania świadczenia pieniężnego w formie:

- pomocy pieniężnej na usamodzielnienie;
- pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki;
- pomocy pieniężnej na zagospodarowanie.

W 2015 roku, liczba osób usamodzielnionych na wszystkich poziomach wynosiła 1 265, w tym 801 to osoby opuszczające rodziny zastępcze. Łącznie kwota świadczeń wyniosła 7 334 028 zł.

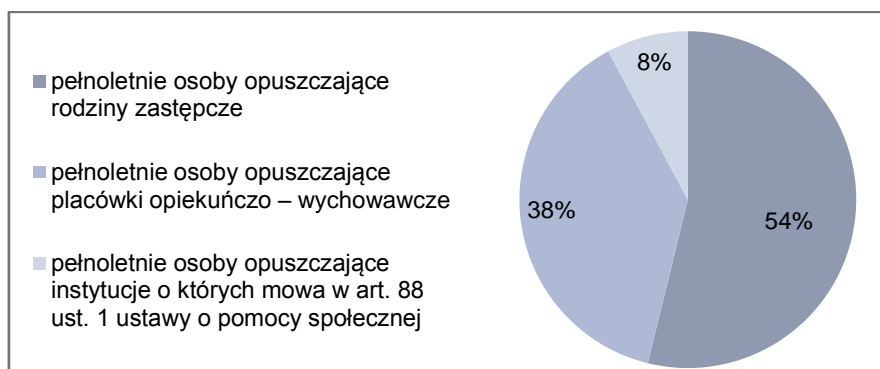
Wykres nr 16. Liczba osób usamodzielnionych w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

W roku oceny, w skali całego województwa, pomoc pieniężna na usamodzielnienie dotyczyła 260 osób. Wartość wypłaconych świadczeń opiewała na kwotę 1 258 242 zł.

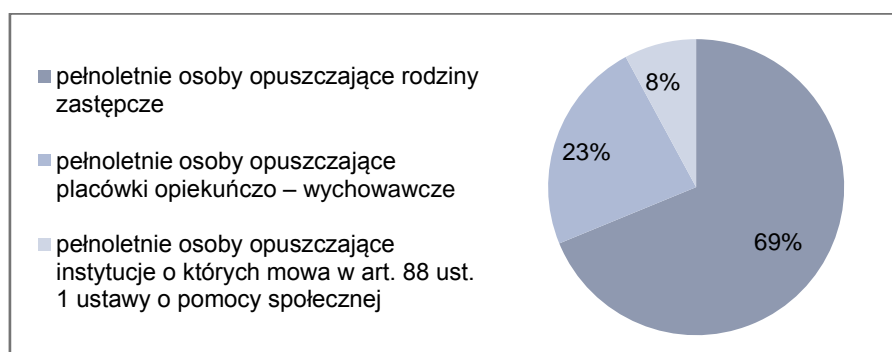
Wykres nr 17. Pomoc pieniężna (kwota świadczeń) na usamodzielnienia w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki ogółem dotyczyła 1 195 osób. Łączna kwota świadczeń wyniosła 5 483 660 zł.

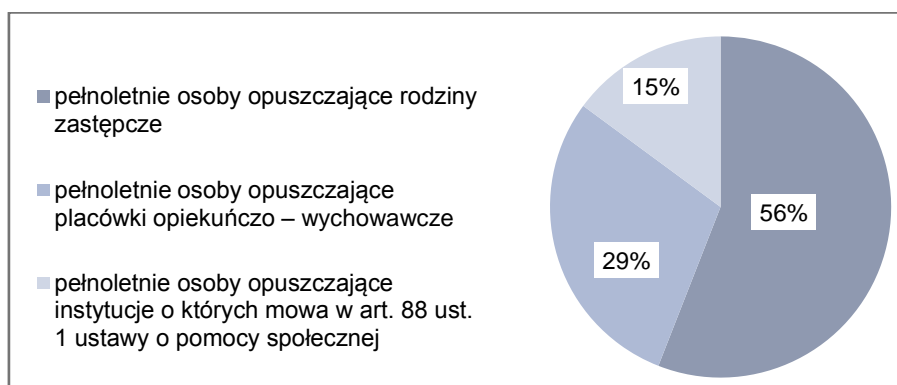
Wykres nr 18. Pomoc pieniężna (kwota świadczeń) na kontynuowanie nauki w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Pomoc pieniężna na zagospodarowanie ogółem dotyczyła 254 osób. Na ten cel wydano łącznie kwotę 592 125 zł.

Wykres nr 19. Pomoc pieniężna (kwota świadczeń) na zagospodarowanie w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

W ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych są realizowane zadania pomocowe, takie jak:

- pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się;
- turnusy rehabilitacyjne;
- zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny;
- program „Aktywny Samorząd” (pomoc dla OzN – studiujących i doksztalujących się);
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki;
- dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika.

Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatu) w roku oceny wyniosła 28 271 806 zł na poziomie całego województwa.

W województwie zachodniopomorskim, w roku oceny, wartość dofinansowania pomocy na **likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się** wynosiła 2 457 895 zł. Kwota ta została przydzielona 544 osobom.

Liczba osób w roku oceny, które otrzymały pomoc w postaci dofinansowania do **turnusów rehabilitacyjnych** wynosiła 1 803, a wartość dofinansowania była na poziomie 1 826 107 zł. Szacuje się, iż liczba ta powiększy się w roku 2016.

Pomoc w postaci dofinansowania na zakup **przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych i sprzętu rehabilitacyjnego** otrzymały 8 126 osoby, a wartość dofinansowania wynosiła 6 955 539 zł.

Na program „aktywny samorząd” wydano w roku oceny 2 919 381 zł, przy łącznej liczbie świadczeń 1 043. W województwie zachodniopomorskim, w roku 2015, dofinansowano 181 imprez (sportowych, kulturalnych) o charakterze integracyjnym, w których udział wzięło 12 015 osób z niepełnosprawnością. Wartość dofinansowania wynosiła 406 936 zł.

Na usługę tłumacza języka migowego i tłumacza – przewodnika wydano 4 480 zł.

4. INNE RODZAJE POMOCY I ŚWIADCZEŃ

Óśrodki Pomocy Społecznej realizują zadania w zakresie świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego i dodatków mieszkaniowych.

Świadczenia rodzinne przyznawane są na warunkach określonych w ustawie o świadczeniach rodzinnych i są to:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze:
  - o zasiłek pielęgnacyjny,
  - o świadczenie pielęgnacyjne,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.

Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do tego zasiłku przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka;
- opiekunowi faktycznemu dziecka;
- osobie uczącej się.

Zasiłek rodzinny przysługuje osobom do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

W województwie zachodniopomorskim, w roku 2015, 49 422 rodzin otrzymało zasiłek rodzinny na łączną wartość 152 552 076 zł.

Świadczenia opiekuńcze.

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, przysługuje:

- 1) matce albo ojcu,
- 2) opiekunowi faktycznemu dziecka,
- 3) osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną, w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 4) innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności,

– jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji

i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Osobom, o których mowa w pkt 4, innym niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki, świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w przypadku, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- rodzice osoby wymagającej opieki nie żyją, zostali pozbawieni praw rodzicielskich, są małoletni lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- nie ma innych osób spokrewnionych w pierwszym stopniu, są małoletnie lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- nie ma osób, o których mowa w pkt 2 i 3, lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała:

- nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. świadczenie pielęgnacyjne wynosi 1200 zł miesięcznie. Natomiast od 1 stycznia 2016 r. świadczenie pielęgnacyjne wynosi 1300 zł miesięcznie (równowartość kwoty najniższego wynagrodzenia netto).

Od 1 stycznia 2017 roku przewidziana została coroczna waloryzacja wysokości świadczenia pielęgnacyjnego, polegająca na corocznym wzroście wysokości tego świadczenia o procentowy wskaźnik, o jaki zwiększać się będzie minimalne wynagrodzenie za pracę.

W województwie zachodniopomorskim, w roku oceny, liczba świadczeń wyniosła 58 604, a koszt realizacji tych świadczeń – 69 820 019 zł.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat.

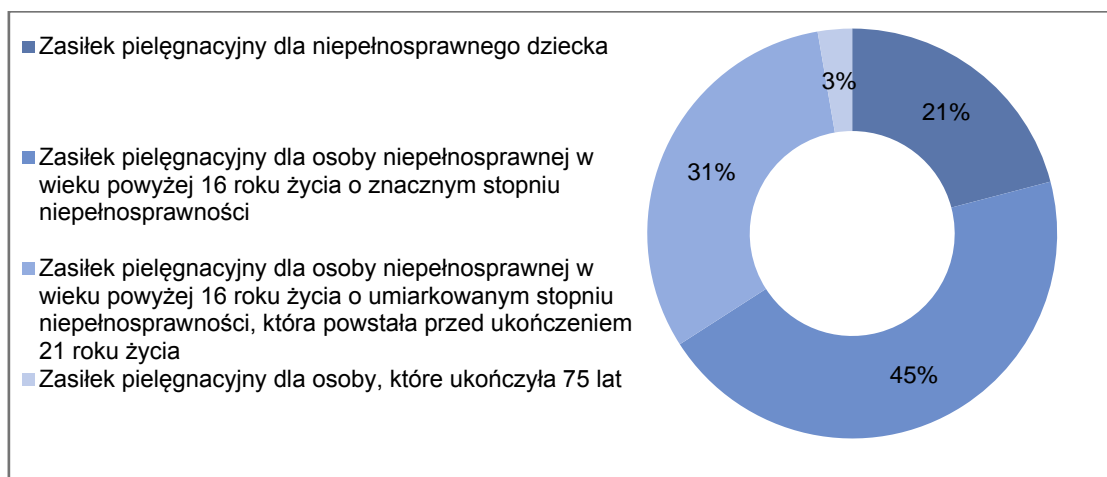
Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi **153,00 zł** miesięcznie.

Na zasiłki pielęgnacyjne w województwie, wydano w roku 2015 r. kwotę 77 549 014 zł, w tym:

- dla niepełnosprawnego dziecka – 16 230 087 zł;

- dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności – 34 883 694 zł;
- dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia – 24 336 379 zł;
- dla osoby, które ukończyła 75 lat – 2 098 854 zł.

Wykres nr 20. Zasiłki pielęgnacyjne (kwota świadczeń) w roku 2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia się dziecka przysługuje:

- matce lub ojcu albo opiekunowi prawnemu dziecka;
- opiekunowi faktycznemu dziecka w wieku do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia, jeżeli nie został przyznany rodzicom lub opiekunowi prawnemu dziecka.

W przypadku wystąpienia o przysposobienie więcej niż jednego dziecka lub urodzenia więcej niż jednego dziecka podczas jednego porodu dodatek przysługuje na każde dziecko.

Dodatek z tytułu urodzenia dziecka przysługuje, jeżeli matka dziecka pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży⁶.

Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka przysługuje jednorazowo w wysokości 1000 zł. Łączny koszt świadczeń z tytułu urodzenia się dziecka w roku oceny wyniósł 4 869 000 zł i dotyczył 4 902 świadczeń.

Od 1 stycznia 2013 r. **jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka** przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekroczy kwoty 1 922,00 zł netto. Powyższe zmiany wynikają z ustawy z dnia 12 października 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (poz. 1255).

W przypadku urodzenia się żywego dziecka przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej, tj. przed 1 stycznia 2013 r., jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka przyznaje się na podstawie przepisów dotychczasowych tj. bez kryterium

⁶ Ibidem

dochodowego. Również w przypadku dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka, przyznaje się na podstawie przepisów dotychczasowych, jeżeli dziecko zostało objęte tą opieką albo przysposobione przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej.

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka wynosi 1 000 zł na jedno dziecko. W województwie zachodniopomorskim, w roku 2015 r., łączny koszt wypłaconych zapomóg wyniósł 11 835 000 zł.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

Liczba rodzin, którym udzielano świadczenia z funduszu alimentacyjnego w roku oceny to 13 002, a łączny koszt świadczeń z tej puli wyniósł 88 450 404 zł.

Dodatek mieszkaniowy przysługuje:

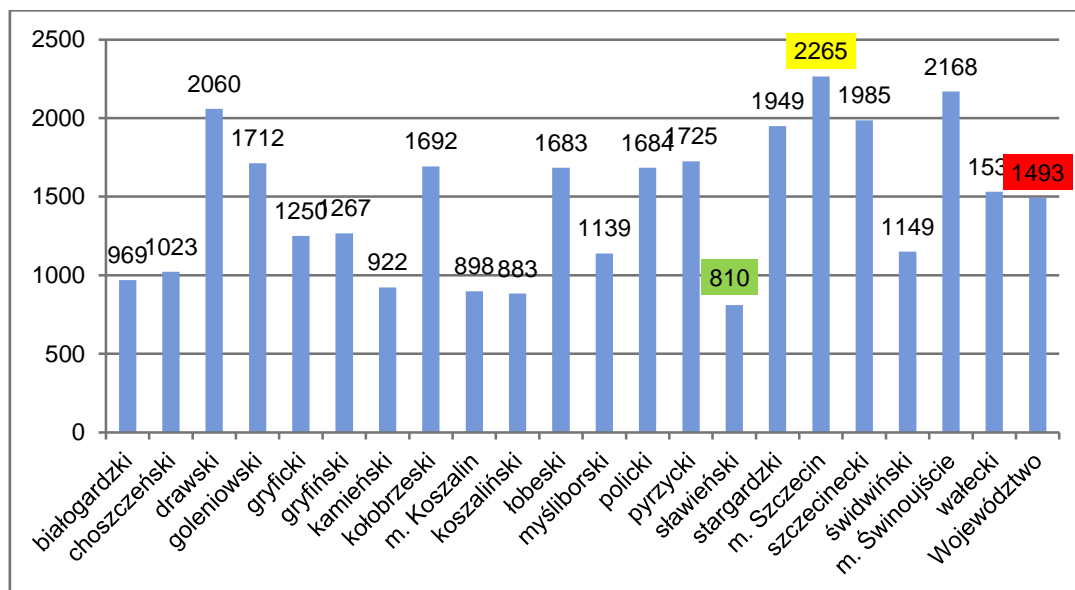
- najemcom oraz podnajemcom lokali mieszkaniowych,
- członkom spółdzielni mieszkaniowych zamieszkującym na podstawie spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego,
- osobom zajmującym lokale mieszkalne w budynkach stanowiących ich własność i właścicielom lokali mieszkalnych,
- innym osobom mającym tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego i ponoszącym wydatki związane z jego zajmowaniem,
- osobom zajmującym lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, oczekującym na przysługujący im lokal zamienny albo socjalny.

Dodatek mieszkaniowy przysługuje na podstawie tylko jednego z tytułów wymienionych powyżej i może być wypłacany, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego, w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury (obowiązującej w dniu złożenia wniosku) w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty – w gospodarstwie wieloosobowym.

Z przedstawionych w ocenie zasobów pomocy społecznej danych wynika, iż liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy i świadczeń w formie dodatku mieszkaniowego wynosiła w roku 2015 – 33 642, a łączny koszt świadczeń wyniósł 50 229 697 zł.

Średnia roczna wartość świadczenia z tytułu dodatku mieszkaniowego na gospodarstwo domowe wyniosła 1 493 zł. Najniższą przeciętną wartość, 810 zł, odnotowano w powiecie sławieńskim, najwyższą zaś – w wysokości 2 256 zł – w mieście Szczecin.

Wykres nr 21. Średnia kwota świadczenia dodatku mieszkaniowego w porównaniu do średniej wojewódzkiej na gospodarstwo domowe w roku 2015 r. w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Na opłacanie **składki ubezpieczenia zdrowotnego** w roku oceny wydano 8 379 272 zł. Świadczeniem objęto 24 092 osoby. Wysokość świadczenia dla jednej osoby to 348 zł. Łączna wysokość składek ubezpieczenia społecznego, opłacona z puli pomocy społecznej to kwota 19 409 519 zł, co średnio na jedną osobę wynosi 1 007 zł.

Do centrum integracji społecznej skierowano 362 osoby. Koszt programu reintegracji społeczno – zawodowej dla każdej z tych osób wyniósł średnio 1 812 zł.

W województwie udziela się ponadto innych rodzajów świadczeń. Szczegółowy rozkład liczbowy dotyczący pozostałych świadczeń znajduje się w aneksie.

5. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY SPOŁECZNEJ

Katalog zasobów instytucjonalnej pomocy społecznej obejmuje następujące placówki:

- środowiskowe domy samopomocy,
- dzienne domy samopomocy,
- noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych,
- kluby samopomocy,
- domy pomocy społecznej,
- mieszkania chronione,
- ośrodki interwencji kryzysowej,
- jednostki specjalistycznego poradnictwa,
- placówki wsparcia dziennego,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- centra integracji społecznej,
- kluby integracji społecznej,
- warsztaty terapii zajęciowej,
- zakłady aktywności zawodowej.

Zebrane w regionie informacje dotyczą jednostek i placówek, które są prowadzone przez samorządy oraz organizacje pozarządowe (NGO). Nie we wszystkich ankietach wypełniono dane finansowe dotyczące utrzymania instytucji (w przypadku placówek prowadzonych przez NGO). Ponadto, poniżej zostały opisane wybrane instytucje pomocy i wsparcia w województwie. Dane dotyczące pozostałych instytucji można znaleźć w aneksie.

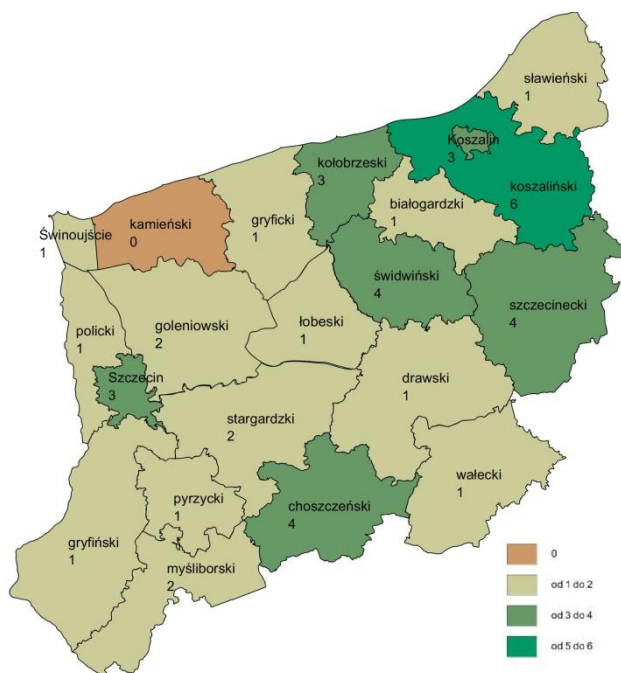
Środowiskowe domy samopomocy

Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

W roku oceny w województwie istniały 43 placówki, w tym 27 prowadzonych przez JST oraz 16 przez NGO. Ogólna liczba miejsc w placówkach wynosiła 1 401, natomiast liczba osób korzystających – 1 498. Ponadto, 27 osób oczekiwało na miejsce w placówce (wg stanu na 31 grudnia 2015 r.). Potrzeby na rok 2015 wskazują, iż liczba ŚDS pozostaje bez zmian.

Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek w województwie zachodniopolskim wynosił 20 227 511 zł. Średnio, na utrzymanie jednego miejsca wydano rocznie 14 438 zł. W związku z tym, iż liczba ŚDS nie ulegnie zmianie, w roku 2016 ogólne koszty ich prowadzenia i utrzymania również powinny pozostać na tym samym poziomie.

Mapa nr 1. Rozmieszczenie środowiskowych domów samopomocy w roku 2015 r. w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych

W roku oceny działało na terenie województwa 35 placówek (noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych). Jednostki samorządu terytorialnego prowadziły 4 placówki. Pozostałe 31 były prowadzonych przez NGO. Liczba miejsc ogółem wynosiła 1 250, a liczba korzystających 3 092. W wyniku eksmisji do ww. jednostek zostało skierowanych 20 osób. W województwie 17 gmin wykazało działalność takich placówek. Najwięcej placówek działa w Szczecinie i Koszalinie.

Domy pomocy społecznej

Dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności. Dom pomocy społecznej może również świadczyć usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób w nim niezamieszkujących.

Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy [dla]:

- osób w podeszłym wieku;
- osób przewlekle somatycznie chorych;
- osób przewlekle psychicznie chorych;
- dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
- dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie;
- osób niepełnosprawnych fizycznie.

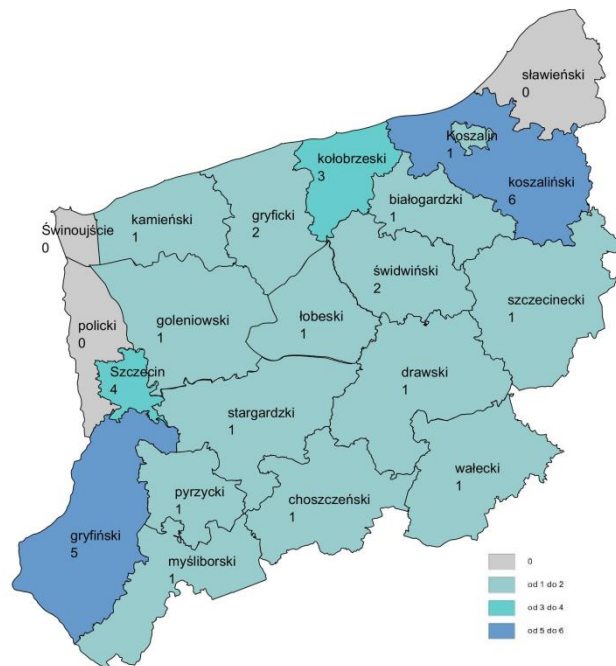
Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej.

W roku oceny, działały w województwie 34 jednostki, w tym 24 prowadzone przez JST, a 10 przez NGO. Liczba miejsc ogółem w placówkach wynosiła 4 080, a liczba osób korzystających – 4 610. Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r., 521 osób oczekiwało na miejsce w tego typu placówce. Wydano 329 decyzji odmownych.

Roczny koszt prowadzenia i utrzymania DPS-ów w województwie zachodniopomorskim w roku 2015 wyniósł 141 996 923 zł, średnioroczny koszt utrzymania jednego miejsca wynosił 34 803 zł. W związku z potrzebą powiększenia liczby DPS-ów, w roku 2016 zwiększył się ogólny koszt ich prowadzenia i utrzymania.

Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w domach pomocy społecznej w gminach i miastach na prawach powiatu, w 2015 r. wyniósł 72%. Jakkolwiek wysokość wskaźnika mówi o znacznym deficycie miejsc w DPS, to występuje on głównie w Szczecinie, gdzie czas oczekiwania na miejsce dochodzi do czterech lat. Placówki położone w mniejszych miejscowościach dysponują wolnymi miejscami. Problemem dotyczącym całego regionu, od wielu lat, jest deficyt miejsc w ośrodkach dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Mapa nr 2. Rozmieszczenie domów pomocy społecznej w roku 2015 r. w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Mieszkania chronione

Przysługuje osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek

wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub też zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną.

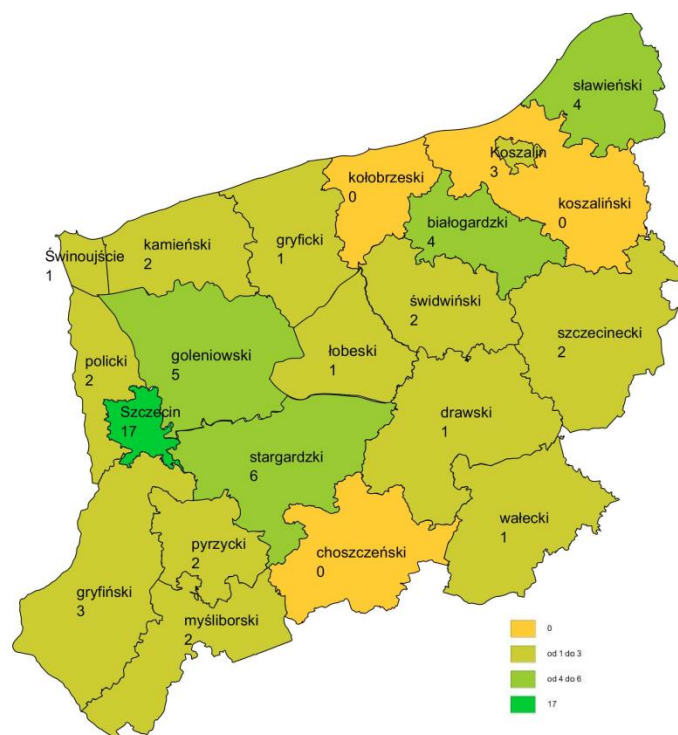
W roku oceny, w województwie istniało 37 mieszkań chronionych, w tym 32 prowadzone były przez JST, a pozostałe 5 przez NGO. Liczba miejsc ogółem wynosiła 188, a korzystały z nich 172 osoby.

Mieszkania chronione były rozmieszczone w 9 gminach na terenie województwa (Szczecin, Dolice, Świnoujście, Kamień Pomorski, Białogard, Kołobrzeg, Gościno i miasto Koszalin). Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych w 2015r. wyniósł 94%.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze ogółem

Liczba placówek w województwie zachodniopomorskim, w roku 2015, wynosiła 59, w tym 11 placówek typu rodzinnego. JST prowadziły 48 placówek, a 11 było prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Placówki te dysponują łącznie 1 035 miejscami, a liczba osób z nich korzystających wynosiła 1 069. Średnioroczny koszt utrzymania jednego miejsca w placówce opiekuńczo – wychowawczej wyniósł 43 310 zł, a w placówce typu rodzinnego 16 196 zł. Na podstawie danych zebranych w sprawozdaniach OZPS wynika, że zapotrzebowanie na placówki tego typu pozostaje bez zmian.

Mapa nr 3. Rozmieszczenie placówek opiekuńczo – wychowawczych ogółem w roku 2015, w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Centrum integracji społecznej

Zgodnie z art. 3 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, centrum integracji społecznej (Centrum/CIS) jest jednostką organizacyjną realizującą reintegrację zawodową i społeczną przez następujące usługi:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu;
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych;
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą;
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Centrum może być tworzone przez jednostkę samorządu terytorialnego (w formie jednostki budżetowej lub samorządowego zakładu budżetowego) bądź przez organizację pozarządową, a także kościelne osoby prawne i spółdzielnie socjalne (z zastrzeżeniem, że muszą to być spółdzielnie założone przez organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego lub kościelne osoby prawne). Centrum utworzone przez organizację pozarządową działa w formie jednostki wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo, w sposób zapewniający należyłą identyfikację pod względem organizacyjnym i finansowym, w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości.

Między CIS a uczestnikami zajęć w CIS nie ma stosunku pracy. Uczestnicy CIS mają status osób bezrobotnych, a od CIS otrzymują świadczenie integracyjne w wysokości zasiłku dla osób bezrobotnych.

W roku oceny, w regionie działało 9 centrów integracji społecznej. Wszystkie placówki prowadzone były przez organizacje pozarządowe. W 2015 roku w zajęciach CIS uczestniczyło 412 osób. Ogólny koszt prowadzenia i utrzymania placówek wynosił 3 258 317 zł, co daje średnioroczny koszt uczestnictwa jednej osoby w zajęciach na poziomie 7 909 zł.

Klub integracji społecznej

W myśl art. 18 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, gmina lub organizacja pozarządowa prowadząca reintegrację zawodową i społeczną może również prowadzić klub integracji społecznej. W klubach integracji społecznej można organizować w szczególności:

- działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy u pracodawców, usługi na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia;
- prace społecznie użyteczne;
- roboty publiczne;
- poradnictwo prawne;

- działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych.

Uczestnictwo w klubach integracji społecznej jest dobrowolne. Warunkiem uczestnictwa w klubie jest realizacja kontraktu socjalnego. Okres uczestnictwa w klubie integracji społecznej jest ustalany indywidualnie z każdym z uczestników.

Utworzenie i działalność klubów integracji społecznej może być finansowana w szczególności ze środków Unii Europejskiej oraz z dotacji pochodzących z dochodów własnych gminy.

W 2015 r., w regionie działało 15 klubów integracji społecznej, w tym 13 placówek prowadzonych przez JST, a 2 – przez NGO. Liczba uczestników zajęć wynosiła 414 osób. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania wszystkich placówek wyniósł 545 514 zł. Średnioroczny koszt uczestnictwa jednej osoby w zajęciach KIS wyniósł 1 177 zł.

Warsztat terapii zajęciowej

Warsztat oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Realizacja przez warsztat terapii odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej, zmierzających do rozwijania:

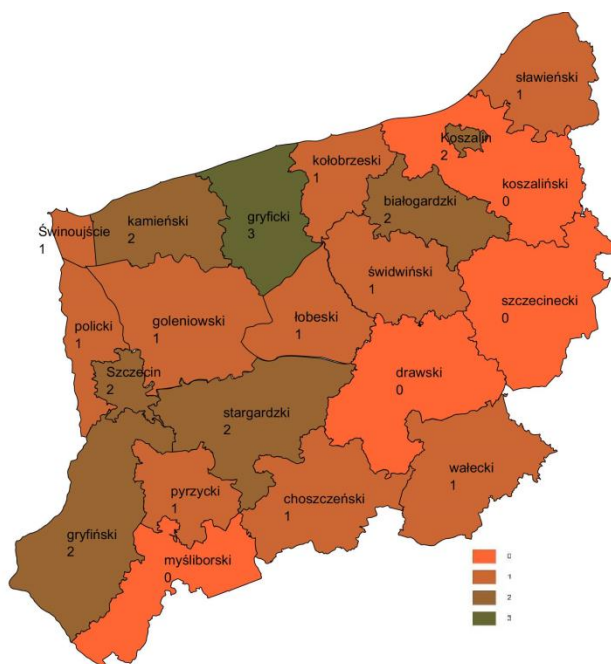
- umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej;
- psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

Klientami (uczestnikami) WTZ są osoby niepełnosprawne, posiadające orzeczenie o niepełnosprawności. WTZ jest finansowany ze środków PFRON. Możliwe jest też pozyskiwanie środków z innych źródeł (m.in. dotacje samorządowe, darowizny od organizacji pozarządowych i osób prywatnych oraz darowizny sponsorów).

Działalność warsztatu ma charakter niezarobkowy. Ewentualny dochód ze sprzedaży produktów i usług wykonanych przez uczestników warsztatu w ramach realizowanego przez nich programu rehabilitacji i terapii, przeznacza się, w porozumieniu z nimi, na pokrycie wydatków związanych z integracją społeczną uczestników.

Na terenie województwa zachodniopomorskiego, w roku oceny funkcjonowało 30 WTZ-ów, w tym 13 prowadzonych przez JST, a pozostałych 17 przez organizacje pozarządowe. Ogólna liczba uczestników zajęć wynosiła 1 140 osób. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek wyniósł 18 632 427 zł, a średnioroczny koszt uczestnictwa jednej osoby w zajęciach – 16 344 zł.

Mapa nr 4. Rozmieszczenie warsztatów terapii zajęciowej w roku 2015 r., w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Zakład aktywności zawodowej

Zakład aktywności zawodowej (ZAZ) jest rozwiązaniem prawnym wprowadzonym ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. ZAZ jest jednostką utworzoną przez powiat, gminę, fundację, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Zakład aktywności zawodowej musi:

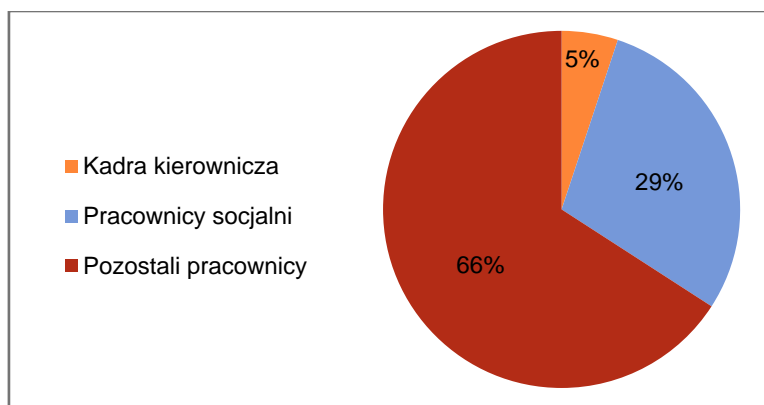
- zatrudniać, w stosunku do ogółu pracowników, co najmniej 70% osób niepełnosprawnych:
  - o zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności,
  - o zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w szczególności skierowanych z warsztatów terapii zajęciowej (wskaźnik zatrudnienia tej grupy nie może być wyższy niż 35%),
- spełniać podobnie jak ZPCH warunki dotyczące obiektów i pomieszczeń, a także opieki medycznej, poradnictwa i usług rehabilitacyjnych,
- przeznaczać uzyskane dochody na cele związane z aktywnością zawodową osób niepełnosprawnych,
- uzyskać pozytywną opinię starosty o potrzebie utworzenia zakładu aktywności zawodowej.

W województwie zachodniopomorskim, w roku oceny działały 4 ZAZ-y. Wszystkie zakłady prowadzone były przez NGO. Łącznie w czterech zakładach zatrudnione było 267 osób niepełnosprawnych. Zatrudnienie w ZAZ-ach, w 2016 roku powinno się zwiększyć.

6. KADRA JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH POMOCY SPOŁECZNEJ

Analiza danych dotyczących kadry ośrodków pomocy społecznej (OPS) i powiatowych centrów pomocy rodzinie (PCPR) w województwie zachodniopomorskim wskazuje, iż w 2015 r., w ośrodkach zatrudnionych było 3 431 osób. Na stanowiskach kierowniczych (dyrektor jednostki i jego zastępcy) zatrudniano 175 osób. Pracownicy socjalni stanowili 29% ogółu zatrudnionych, tj. 996 osób. W kategorii „pozostali pracownicy” zidentyfikowano 2 260 osób.

Wykres nr 22. Struktura zatrudnienia w pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Analiza wskaźnika wykształcenia kadry kierowniczej wskazuje, iż w województwie zachodniopomorskim, wśród wszystkich osób zatrudnionych na stanowiskach kierowniczych, 88% posiada wykształcenia wyższe. W kolejnych latach wartość tego wskaźnika powinna utrzymać się na zbliżonym poziomie, a nawet może nieznacznie wzrosnąć. Wśród wszystkich osób pełniących funkcje kierownicze, 94% posiada specjalizację z organizacji pomocy społecznej, czyli spełnia wymóg ustawy do pełnienia funkcji kierowniczej w jednostce pomocy społecznej.

W grupie pracowników socjalnych, 70% posiada wykształcenie wyższe i należy się spodziewać, że wskaźnik ten będzie powoli, aczkolwiek systematycznie, rósł. Wynika to z aktualnych warunków dostępu do zawodu, a także z coraz bardziej specjalistycznych zadań nakładanych na tę grupę zawodową. Ponad 30% pracowników socjalnych posiada specjalizację I stopnia w zawodzie, a ponad 3% - specjalizację II stopnia. Przewiduje się, że w najbliższych latach wzrośnie odsetek pracowników socjalnych posiadających specjalizację II stopnia, co jest związane z koniecznością przygotowania się do coraz bardziej wyspecjalizowanych zadań i usług. Specjalizację z organizacji pomocy społecznej posiadało 132 zatrudnionych pracowników socjalnych (13%).

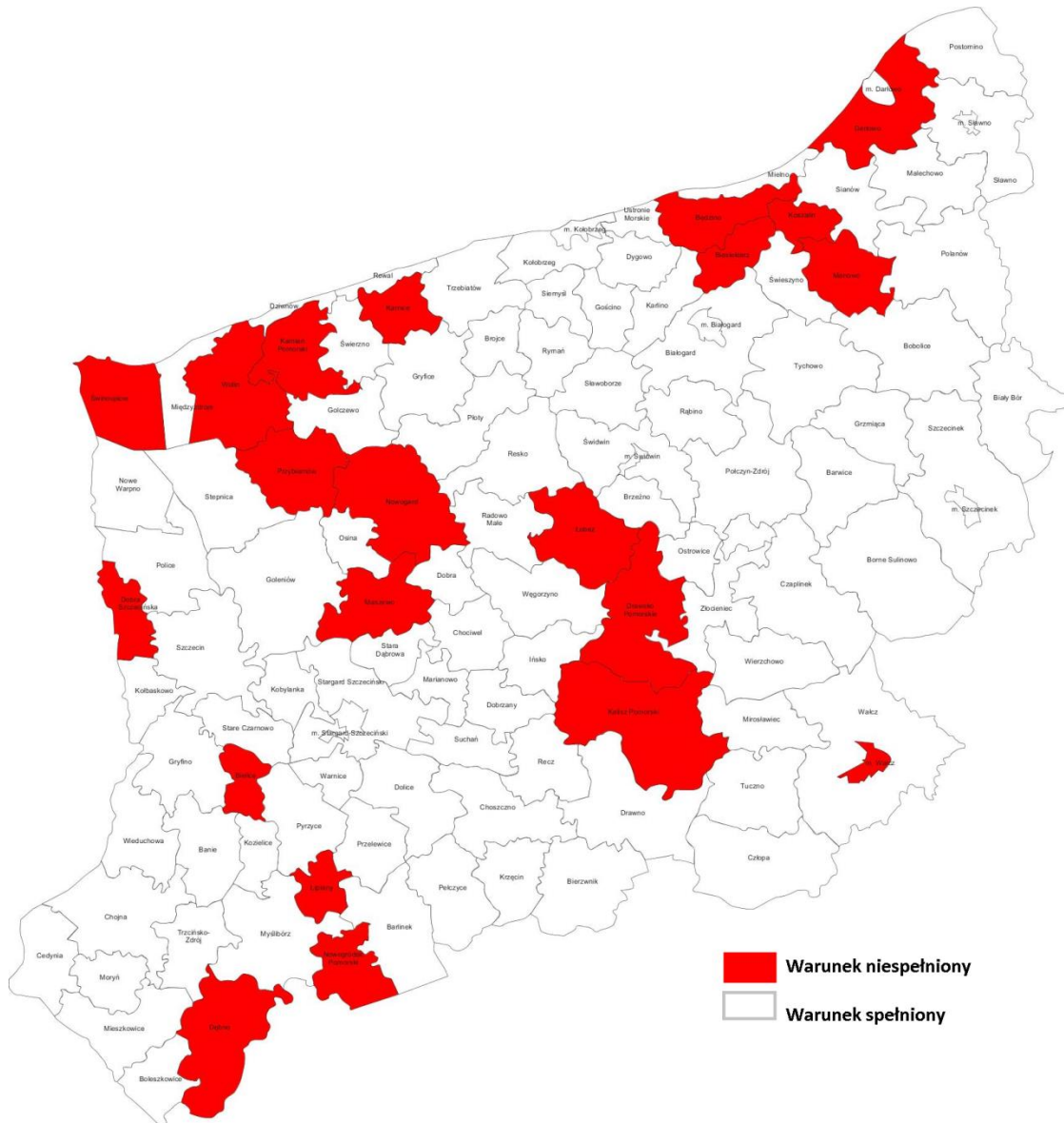
W grupie „pozostali pracownicy”, 58% zatrudnionych posiadało wykształcenie wyższe.

Na podstawie art. 110 pkt. 11 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. „ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy, w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników”.

Zdecydowana większość samorządów w województwie zachodniopomorskim wywiązała się z ustawowego obowiązku (93 gminy). Nadal jednak narzucone ustawą kryterium nie jest spełniane w 21 samorządach. Chcąc dostosować standardy zatrudnienia pracowników socjalnych do kryteriów ustawowych, samorzady powinny zwiększyć odpowiednio liczbę zatrudnionych pracowników socjalnych w większości przypadków – o 1 lub 2 pracowników socjalnych.

Poziom wypełnienia rygoru ustawy przez poszczególne gminy w województwie – przedstawia poniższa mapa.

Mapa nr 5. Liczba pracowników socjalnych przypadających na 2 000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Spośród 114 ośrodków pomocy społecznej w województwie zachodniopomorskim, 7 OPS-ów zatrudnia mniej niż 3 pracowników socjalnych, nie spełniając tym samym narzuconego ustawą kryterium – „nie mniej niż trzech pracowników socjalnych”.

Najwięcej pracowników socjalnych zatrudnionych było w 2015 r. w MOPR w Szczecinie (204 pracowników socjalnych), najmniej zaś w GOPS w Bielicach – jeden pracownik socjalny.

6.1. Zatrudnienie pomocnicze w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej

Wolontariuszem jest każda osoba (fizyczna), która dobrowolnie i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na rzecz uprawnionych organizacji i instytucji na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wolontariusz musi posiadać kwalifikacje i spełniać wymagania odpowiednie do rodzaju i zakresu wykonywanych świadczeń, tylko wtedy, gdy obowiązek ten wynika z przepisów prawnych (obowiązek ten dotyczy np. hospicjów).

W województwie zachodniopomorskim, w roku 2015, liczba wolontariuszy w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie wynosiła 594 osób.

Na podstawie skierowań – porozumień z urzędami pracy na tzw. staże, roboty publiczne, prace interwencyjne i inne aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, w 2015 r. w jednostkach pomocy społecznej zatrudniano 219 osób. Ponadto w roku oceny w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej odbywało staż 138 osób.

6.2. Zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej w jednostce pomocy społecznej

Na podstawie art. 110a ustawy o pomocy społecznej, w ramach struktury organizacyjnej OPS, może zostać wyodrębniony zespół realizujący prace tego ośrodka w zakresie pracy socjalnej i integracji społecznej. Zespoły te mogą być tworzone przy udziale innych specjalistów, ale działają w strukturach jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, a nie - jednostki samorządu terytorialnego.

W województwie zachodniopomorskim, w roku 2015, liczba osób ogółem, pracujących w zespołach pracy socjalnej i integracji społecznej wynosiła 175 osób przy 35 zespołach. Przewiduje się powiększanie liczby osób zaangażowanych do pracy w zespołach w roku 2016. Zdecydowana większość członków tych zespołów to pracownicy socjalni – 106 osób, a zaledwie 45 – to specjaliści z grupy psychologów, terapeutów, prawników itp.

7. ŚRODKI FINANSOWE NA WYDATKI W POMOCY SPOŁECZNEJ I INNYCH OBSZARACH POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻECIE JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Wydatki ogółem na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w województwie zachodniopomorskim w roku 2015, tj. roku oceny, oszacowano na poziomie **1 304 753 736 zł**.

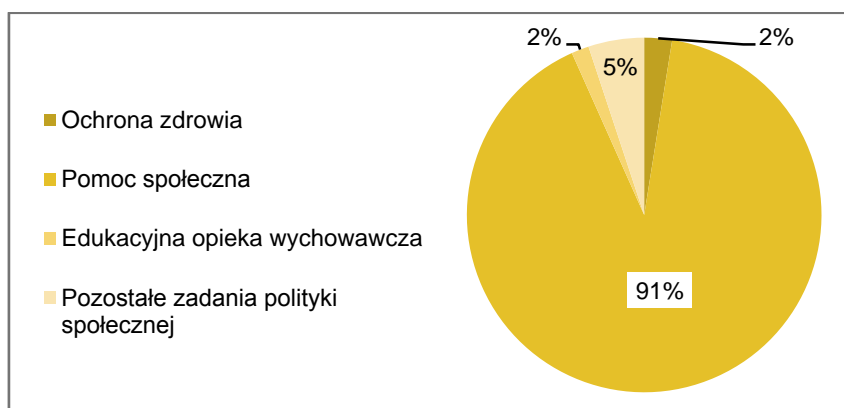
Zgodnie z OZPS, w kolejnych latach wydatki na pomoc społeczną (poszerzoną o wsparcie rodziny, w tym rządowy program „Pomoc państwa w wychowaniu dzieci”) powinny zdecydowany wzrosnąć.

Środki finansowe na wydatki w polityce społecznej zebrane ze sprawozdań OZPS można podzielić na następujące działy:

- Ochrona zdrowia;
- Pomoc społeczna;
- Pozostałe zadania polityki społecznej;
- Edukacyjna opieka wychowawcza.

Specjalny dodatkowy dział stanowią środki EFS na projekty realizowane przez OPS/PCPR.

Wykres nr 23. Struktura wydatków w polityce społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Ochrona zdrowia

Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej w obszarze ochrony zdrowia dotyczyły przeciwdziałania alkoholizmowi oraz przeciwdziałania narkomanii.

W ramach rozdziału 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi (środki gminy/środki powiatu, własne i zewnętrzne) wydano w 2015 roku 31 505 586 zł, tj. o 165 166 zł (10%) mniej niż w roku poprzedzającym ocenę.

Z kolei wydatki w ramach rozdziału 85153 – Przeciwdziałanie narkomanii (środki gminy/środki powiatu, własne i zewnętrzne) osiągnęło w 2015 roku poziom 1 505 797 zł i były na zbliżonym poziomie jak w roku 2014 (1 435 787 zł).

Pomoc społeczna

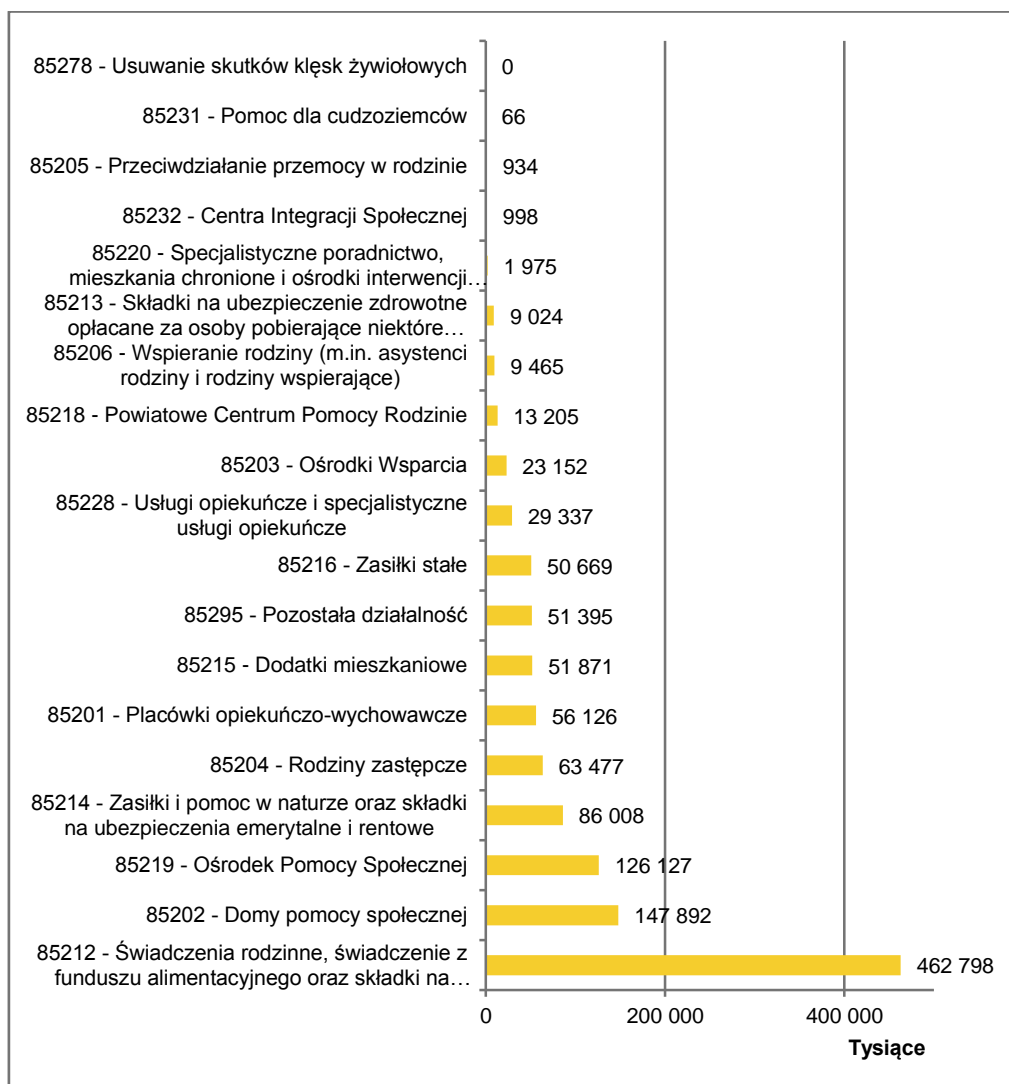
Łącznie w ramach działu „852 – Pomoc Społeczna” wydatkowano w 2015 roku kwotę **1 184 572 512 zł.**, tj. o **30 462 289 zł (3%)** więcej niż w roku 2014.

Największe wydatki na zadania realizowane w ramach ww. działu dotyczą świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (85212 – środki gminy/środki powiatu, własne oraz zewnętrzne). W tej grupie świadczeń wydatki w 2015 roku osiągnęły poziom 462 797 919 zł, były wyższe od analogicznych wydatków w 2014 roku o 9 600 553 zł (2%).

Najniższe wydatki na pomoc społeczną dotyczyły pomocy w dla cudzoziemców (85231-środki gminy/środki powiatu, własne i zewnętrzne). W 2015 roku wydatkowano na ten cel łącznie kwotę 65 670 zł.

Obraz wszystkich wydatków na zadania w ramach działu „852 – pomoc społeczna” w roku 2015 przedstawiany został na poniższym wykresie. Szczegółowa tabela zawierająca dane z tego zakresu znajduje się w aneksie na końcu raportu.

Wykres nr 24. Wydatki w ramach działu „852-pomoc społeczna”

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

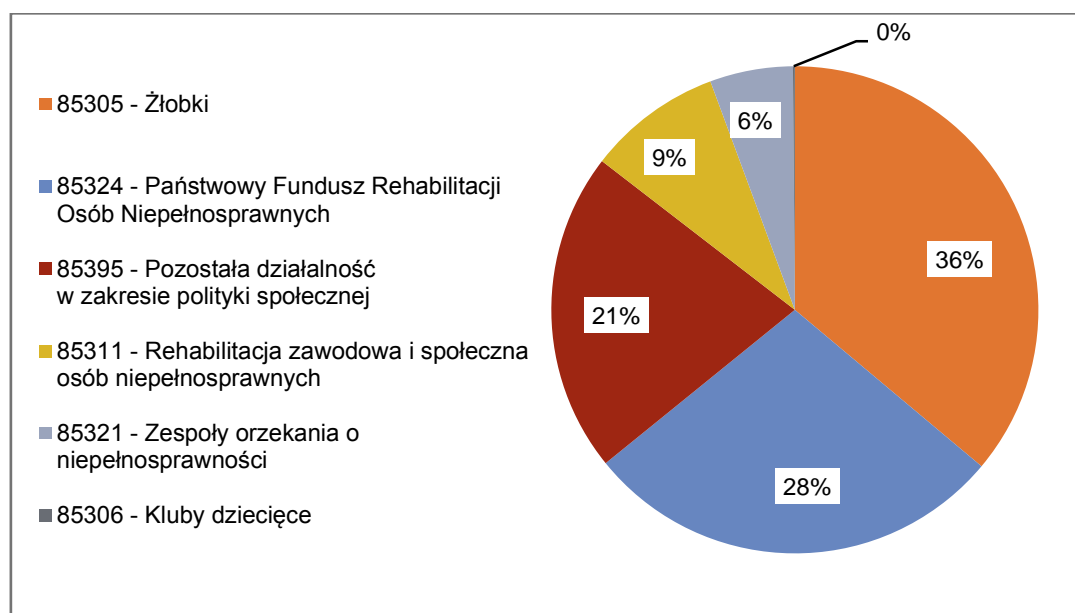
Pozostałe zadania pomocy społecznej

Suma wydatków w dziale „853 Pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej” w 2015 roku osiągnęły poziom **66 355 660 zł** i były **niższe o 33 671 587 zł (34%)** od wydatków w roku poprzednim.

Największą część wydatków pochłonęły żłobki (85305 – środki gminy/środki powiatu - własne i zewnętrzne) – 23 955 829 zł. Najmniejszy udział w wydatkach tego działu stanowiły środki zaksięgowane w rozdziale 85306 – Kluby dziecięce – 82 333 zł.

Struktura wszystkich wydatków na zadania w ramach działu „853 Pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej” w roku 2015 przedstawiona została na poniższym wykresie. Szczegółowa tabela zawierająca dane z tego zakresu znajduje się w aneksie na końcu raportu.

Wykres nr 25. Wydatki w ramach działu „853 Pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej”

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Edukacyjna opieka wychowawcza

W zestawieniach finansowych OZPS edukacyjna opieka wychowawcza sprowadza się do pomocy materialnej dla uczniów (85415 – środki gminy/środki powiatu własne i zewnętrzne). Na ten cel w roku 2015 wydano 20 869 414 zł.

8. AKTYWNOŚĆ PROJEKTOWO-KONKURSOWA JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ

Informacje zawarte w OZPS dotyczące realizowanych projektów lub programów obejmują:

- projekty wykonywane przez jednostkę organizacyjną pomocy społecznej,
- projekty wykonywane przez organizacje pozarządowe działające na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego,
- projekty wykonywane przez gminę, powiat lub miasto na prawach powiatu w zakresie pomocy i integracji społecznej.

Jednostki samorządu terytorialnego, w sprawozdaniu Ocena Zasobów Pomocy Społecznej (od 2012 roku) przedkładają informacje dot. aktywności projektowo-programowej. Projekty realizowane przez gminy i powiaty zostały podzielone ze względu na źródło finansowania (środki EFS, MPiPS oraz programy osłonowe).

Analiza sprawozdań OZPS wskazuje, że w województwie zachodniopomorskim w 2015 roku 2 414 osób zostało objętych wsparciem w ramach projektów współfinansowanych z EFS (pomoc i integracja społeczna, edukacja). Natomiast łączna kwota środków z EFS była na poziomie 3 393 231 zł, w roku 2016 przewiduję powiększenie tej kwoty do ponad 15 mln.

Analogiczna sytuacja dotyczy beneficjentów programów osłonowych. W 2015 roku, wsparciem w ramach w/w programów zostało objętych 28 460 beneficjentów. W 2016 roku przewiduje się zwiększenie liczby takich osób prawie o 1 000.

Projekty realizowane ze środków MPiPS przyczyniły się do objęcia wsparciem 112 726 osób w województwie zachodniopomorskim. Przewiduje się zwiększenie liczby osób uczestniczących w projektach w 2016 roku o ok. 1 300 osób w stosunku do roku oceny.

9. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI - ZADANIA ZLECONE W OBSZARZE POMOCY I WSPARCIA

Zapisy ustawy o pomocy społecznej umożliwiają organom wykonawczym jednostek samorządu terytorialnego współpracę z organizacjami społecznymi i pozarządowymi. Art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie definiuje zakres i rodzaj zadań publicznych, w ramach których ustawodawca przewiduje współpracę JST z organizacjami pozarządowymi.

Analiza sprawozdań przesłanych przez gminy i powiaty wskazuje, że ogólna liczba organizacji pozarządowych z którymi współpracuje OPS/PCPR wynosiła w roku oceny 337 organizacji, w 2015 roku, JST zleciły 249 organizacjom pozarządowym realizację zadań w trybie działalności pożytku publicznego (zadania zleczone w obszarze pomocy i wsparcia). W sumie zostało podpisanych 390 zleceń/umów na łączną kwotę 33 324 460 zł. Najwięcej zleceń/umów zostało podpisanych w mieście Szczecin – 158 umów (40% ogółu podpisanych umów), tam również była najwyższa ich łączna wartość – 10 545 693 zł (31% wartości wszystkich zleceń). Średnia wartość jednej umowy wynosiła 66 745 zł, przy czym na poziomie województwa średnia wartość jednej umowy wyniosła 85 447 zł.

Zadania w trybie zamówień publicznych zlecono 16 organizacjom pozarządowym. Łączna wartość przekazanych dotacji dla organizacji na realizację ww. zadań wynosiła 413 635 zł.

W 2015 roku, podobnie jak w latach poprzednich, zlecono organizacjom pozarządowym zadania prowadzenia wybranych usług pomocy społecznej. Usługi opiekuńcze realizowane były przez 22 organizacje pozarządowych, a łączna wartość zleceń wynosiła 1 943 643 zł. Średnia wartość jednego zlecenia wynosiła 88 347 zł.

Prowadzenie specjalistycznych usług opiekuńczych zlecono 18 organizacjom pozarządowym. Łączna wartość zleceń wynosiła 784 925 zł. Przeciętnie jedno zlecenie (umowa) wycenione było na 43 607 zł.

Najwięcej zleceń oraz najwyższa łączna ich wartość dotyczyła prowadzenia placówki pomocy społecznej. W 2015 roku 38 organizacji pozarządowych otrzymało dotacje na realizację ww. zadania łącznie w kwocie 14 895 925 zł. Przeciętna wartość zlecenia (umowy) wynosiła 391 998 zł.

- II. tworzenie warunków współpracy pomiędzy edukacją a rynkiem pracy – na poziomie lokalnym i regionalnym;
- III. zwiększenie środków finansowych na świadczenia pielęgnacyjne (w związku z rosnącą liczbą osób starszych);
- IV. propagowanie alternatywnych form zatrudnienia wykorzystujących narzędzia ekonomii społecznej (w tym tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych);
- V. tworzenie specjalnych programów dla osób po 50 roku życia, poszukujących pracy;
- VI. rozwijanie i upowszechnianie form aktywnej integracji społecznej i zawodowej oraz umożliwienie dostępu do nich osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

W ramach realizacji zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej proponuje się podjęcie następujących działań:

- I. prowadzenie, z poziomu regionu, kampanii społecznej informującej i promującej wartość pełnej i wielopokoleniowej rodziny, ale też ideę rodzicielstwa zastępczego;
- II. rozwój działań profilaktycznych, przeciwdziałających negatywnym zjawiskom w rodzinach (np.: mediacje, poradnictwo, grupy wsparcia dla rodzin);
- III. propagowanie idei tworzenia rodzin wspierających oraz rodzin pomocowych na poziomie samorządu gminnego i powiatowego (jako najtańszej i najbardziej efektywnej formy przejmowania samorzutnie, dobrych wzorców sąsiedzkich);
- IV. pomoc dla usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych poprzez upowszechnianie modelu inkubatorów mieszkaniowych, mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego, a także upowszechnienie edukacji ekonomicznej;
- V. zabezpieczenie przez samorządy lokalne dodatkowych środków finansowych na indywidualne programy usamodzielnienia (jako lokatę w nieodległych, samodzielnych mieszkańcach gminy);
- VI. propagowanie nowych form pracy z rodzinami biologicznymi w celu powrotu do nich dzieci przebywających w pieczy;
- VII. dalszy rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci.

W zakresie współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a organizacjami pozarządowymi i podmiotami ekonomii społecznych proponuje się podjęcie następujących działań:

- I. promowanie zlecenia usług z zakresu pomocy społecznej organizacjom pozarządowym (spotkania z samorządami lokalnymi, z kadrami kierowniczą jednostek pomocy społecznej);
- II. wsparcie w tworzeniu nowych i profesjonalizacja istniejących organizacji pozarządowych.

Obserwując ogólne trendy demograficzne dla Polski i regionu, wskazuje się na konieczność:

- I. ukierunkowania i rozwoju kadr pracujących z osobami starszymi (geriatria, andragogika, gerontopedagogika), poprzez studia podyplomowe oraz specjalizacje w zawodach medycznych i pedagogicznych,
- II. promowania działań służących pozostawaniu seniorów w środowisku lokalnym, (wskazywanie dobrych praktyk w tym zakresie);
- III. promowania tworzenia rodzinnych domów pomocy społecznej;
- IV. zwiększenia sieci domów pomocy społecznej dla osób z chorobami psychicznymi oraz mieszkalnictwa chronionego;
- V. rozwijania usług w zakresie rehabilitacji osób starszych;
- VI. zapewnienia systemu poradnictwa specjalistycznego dla osób starszych.

Zmiany zachodzące w pomocy społecznej w ostatnich latach stawiają coraz więcej zadań przed pracownikami socjalnymi zatrudnionymi w OPS. Z punktu widzenia efektywności i skuteczności działań w pomocy społecznej, konieczna jest profesjonalizacja kadry pracowników socjalnych, wyrażająca się nie tylko udziałem tej grupy zawodowej w szkoleniach, lecz także uzyskaniem przez większość przedstawicieli tego zawodu wykształcenia wyższego (30% pracowników socjalnych nie posiada wykształcenia wyższego), a w szczególności kadry kierowniczej (ponad 12% - nie posiada wykształcenia wyższego – pomimo ustawowego wymogu). W związku z tym, należy podjąć działania w kierunku:

- umożliwienia uzyskania wykształcenia wyższego przez całą kadrę kierowniczą OPS i PCPR oraz maksymalną liczbę pracowników socjalnych;
- umożliwienia większej liczbie pracowników socjalnych uzyskanie specjalizacji zawodowej, szczególnie II stopnia;
- podniesienia kompetencji pracowników socjalnych w zakresie pracy z klientami długotrwale korzystającymi z pomocy społecznej;
- upowszechnienia w pracy socjalnej narzędzi wypracowanych w ramach projektów unijnych, (Standardy w pomocy społecznej czy Schematom Stop).

Ponadto, rekomenduje się samorządom lokalnym (oraz kadrze pomocy społecznej) – zatrudnianie w ośrodkach pomocy społecznej dodatkowych specjalistów (pedagog, psycholog, terapeuta rodzinny, mediator), którzy wspieraliby pracowników socjalnych w działaniach aktywizujących klientów pomocy społecznej.

11. SPIS WYKRESÓW I MAP

Wykres nr 1. Struktura ludności według płci i ekonomicznych grup wieku w 2015 roku	3
Wykres nr 2. Liczba bezrobotnych, bezrobotni długotrwale oraz bezrobotni z prawem do zasiłku w Województwie, z prognozą na rok 2015.	4
Wykres nr 3. Liczba miejsc w żłobkach do liczby dzieci którym nie przyznano miejsca.	5
Wykres nr 4. Liczba beneficjentów pomocy społecznej w podziale na wiek, na terenie województwa.	7
Wykres nr 5. Liczba beneficjentów pomocy społecznej w podziale na płeć na terenie województwa.	7
Wykres nr 6. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców, według powiatów	8
Wykres nr 7. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem w podziale na powiaty.	9
Wykres nr 8. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem w podziale na powiaty.	10
Wykres nr 9. Liczba osób w rodzinach, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy na każde 1000 mieszkańców w podziale na powiaty.	11
Wykres nr 10. Odsetek osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia z powodu ubóstwa w liczbie osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia ogółem w podziale na powiaty [%].	11
Wykres nr 11. Bezrobocie wśród beneficjentów pomocy społecznej oraz bezrobocie ogółem wg powiatów.	12
Wykres nr 12. Średnia kwota jednego zasiłku stałego dla osoby samotnie gospodarującej w podziale na powiaty [zł].	15
Wykres nr 13. Średnia kwota jednego zasiłku stałego dla osoby w rodzinie w podziale na powiaty [zł].	15
Wykres nr 14. Średnia kwota jednego zasiłku okresowego w podziale na powiaty [zł].	16
Wykres nr 15. Liczba rodzin oraz dzieci ogółem w rodziny pieczy zastępczy.	20
Wykres nr 16. Liczba osób usamodzielnionych w 2015 r.	21
Wykres nr 17. Pomoc pieniężna (kwota świadczeń) na usamodzielnienia w 2015 r.	21
Wykres nr 18. Pomoc pieniężna (kwota świadczeń) na kontynuowanie nauki dla usamodzielnianych w 2015 r.	21
Wykres nr 19. Pomoc pieniężna (kwota świadczeń) na zagospodarowanie dla usamodzielnianych w 2015 r.	22
Wykres nr 20. Zasiłki pielęgnacyjne (kwota świadczeń) w roku 2015.	25
Wykres nr 21. Średnia kwota świadczenia dodatku mieszkaniowego w porównaniu do średniej wojewódzkiej na gospodarstwo domowe w roku 2015 r. w podziale na powiaty.	27

Wykres nr 22. Struktura zatrudnienia w pomocy społecznej.	35
Wykres nr 23. Struktura wydatków w polityce społecznej.	38
Wykres nr 24. Wydatki w ramach działu „852-pomoc społeczna”.	39
Wykres nr 25. Wydatki w ramach działu „853 Pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej”.	40
Mapa nr 1. Rozmieszczenie środowiskowych domów samopomocy w roku 2015 r. w podziale na powiaty.	29
Mapa nr 2. Rozmieszczenie domów pomocy społecznej w roku 2015 r. w podziale na powiaty.....	30
Mapa nr 3. Rozmieszczenie placówek opiekuńczo – wychowawczych ogółem w roku 2015 w podziale na powiaty.	31
Mapa nr 4. Rozmieszczenie warsztatów terapii zajęciowej w roku 2015 r. w podziale na powiaty.	34
Mapa nr 5. Liczba pracowników socjalnych przypadających na 2000 mieszkańców.	36
Mapa nr 6. Wskaźnik liczby osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców.	43

Aneks

I.	Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	51
II.	Dane o korzystających z pomocy i wsparcia	53
	I. GMINA - ZADANIA OPS ORAZ MOPS, MOPR	56
	II. POWIAT - ZADANIA PCPR ORAZ MOPR.....	59
III.	Inne rodzaje pomocy i świadczeń	63
IV.	Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.....	65
V.	Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej	70
	I. Zatrudnienie pomocnicze w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej	71
	II. Zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej w jednostce pomocy społecznej.....	71
VI.	Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego	72
VII.	Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej	75
VIII.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia	76

I. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ

DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ i SPOŁECZNEJ (stan na 31.XII)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
MIESZKAŃCY (w osobach)				
Ogółem	1	1 718 861	1 715 431	1 709 469
KOBIETY				
Ogółem	2	881 908	880 362	880 116
Wiek 0-17	3	147 859	146 031	147 595
Wiek 18-59	4	519 164	511 735	508 311
Wiek 60 lat i więcej	5	214 885	222 596	224 210
MEŻCZYŹNI				
Ogółem	6	836 953	835 069	829 353
Wiek 0-17	7	155 744	153 724	152 973
Wiek 18-64	8	588 660	582 920	576 548
Wiek 65 lat i więcej	9	92 549	98 425	99 832
RYNEK PRACY				
Bezrobotni ogółem	10	93 415	79 584	79 974
Bezrobotni długotrwale ogółem	11	52 242	44 080	43 765
Bezrobotni ogółem z prawem do zasiłku	12	13 939	12 523	12 352
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA				
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	13	51 223	50 154	49 448
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	14	8 252	5 756	8 455
w tym z wiersza 13: Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	15	5 449	5 884	6 296
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	16	8 125	5 214	5 682
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	17	1 777	1 897	1 918
Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	18	95	113	120
Liczba opiekunów dziennych do dzieci	19	9	12	14
Liczba miejsc w żłobkach (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	20	3 916	4 174	4 488
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobku (żłobek, klub dziecięcy, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	21	1 661	1 868	1 547
Powody nie przyznania miejsca w żłobku				
brak wolnych miejsc	22	263	257	257

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
brak żłobków	23	0	0	0
Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	24	709	708	713
Liczba miejsc w przedszkolach (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	25	51 005	49 428	50 179
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w przedszkolu wg złożonych wniosków	26	1 050	395	651
Powody nie przyznania miejsca w przedszkolu				
brak wolnych miejsc	27	398	50	224
jedno z rodziców / opiekunów nie pracuje	28	8	0	0
rodzice / opiekunowie nie pracują	29	20	4	4
meldunek dziecka poza gminą	30	0	0	0
wiek dziecka	31	12	7	14
wniosek złożony po terminie	32	5	2	0
inne - niespełnienie innych wymogów formalnych	33	2	5	5
Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży - ogółem	34	978	1 158	1 169
Z tego: (wiersze "Przyszkolne" i "Pozaszkolne")				
Przyszkolne	35	360	373	375
Pozaszkolne	36	618	785	794
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	37	266	255	266
Liczba hospicjów	38	4	4	5
Liczba ośrodków dla cudzoziemców	39	0	0	0

* Wielkość prognozy nie dotyczy wartości przyrostu lub spadku. W przypadku braku możliwości oszacowania wielkości liczbowych dla prognozy należy wpisać liczby odpowiadające danym z kolumny "Rok oceny"

II. DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA

DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY i WSPARCIA (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO POMOCY i WSPARCIA				
Liczba osób	1	159 777	145 799	141 973
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE				
Liczba osób	2	93 943	86 838	84 784
W tym: osoby długotrwale korzystające	3	49 342	49 282	47 912
Wiek 0-17	4	26 650	24 883	24 094
Wiek produkcyjny *	5	55 835	47 237	45 512
Wiek poprodukcyjny **	6	10 888	10 106	9 708
Liczba rodzin	7	64 116	60 477	58 824
Liczba osób w rodzinach	8	155 948	144 008	139 847
w tym: KOBIECY (z wierszy 2-6)				
Ogółem	9	52 367	47 832	46 133
W tym: osoby długotrwale korzystające	10	27 885	27 183	26 181
Wiek 0-17	11	13 270	12 138	11 689
Wiek 18-59	12	31 144	26 079	25 055
Wiek 60 lat i więcej	13	7 682	6 767	6 525
w tym: MĘŻCZYŹNI (z wierszy 2-6)				
Ogółem	14	41 577	39 157	37 564
W tym: osoby długotrwale korzystające	15	21 472	21 874	21 076
Wiek 0-17	16	13 382	12 671	12 129
Wiek 18-64	17	24 707	21 106	20 183
Wiek 65 lat i więcej	18	3 187	3 217	3 084
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE				
Liczba osób ogółem	19	59 078	54 714	52 875
Liczba rodzin	20	54 467	50 283	48 516
Liczba osób w rodzinach	21	133 564	120 974	118 593
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE NIEPIENIĘŻNE				
Liczba osób ogółem	22	49 661	41 871	40 130
Liczba rodzin	23	30 352	25 719	24 662
Liczba osób w rodzinach	24	92 216	79 558	76 872
OSOBY I RODZINY, Z KTÓRYMI PRZEPROWADZONO WYWIAD ŚRODOWISKOWY				
Liczba osób ogółem	25	70 376	72 004	1 309 354
Liczba rodzin	26	69 477	66 354	64 475
Liczba osób w rodzinach	27	167 801	154 839	151 114
POWODY UDZIELENIA POMOCY I WSPARCIA				
UBÓSTWO				
Liczba rodzin	28	37 768	35 768	34 251
Liczba osób w rodzinach	29	93 986	87 044	82 943

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
BEZROBOCIE				
Liczba rodzin	30	34 913	31 345	30 281
Liczba osób w rodzinach	31	98 337	87 275	84 495
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ				
Liczba rodzin	32	21 031	20 594	19 731
Liczba osób w rodzinach	33	42 093	39 662	37 702
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA				
Liczba rodzin	34	21 307	21 013	20 382
Liczba osób w rodzinach	35	43 058	40 938	39 884
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH				
Liczba rodzin	36	10 870	9 290	9 106
Liczba osób w rodzinach	37	39 381	33 851	33 750
ALKOHOLIZM				
Liczba rodzin	38	4 819	4 625	4 378
Liczba osób w rodzinach	39	9 733	9 106	8 771
NARKOMANIA				
Liczba rodzin	40	245	282	270
Liczba osób w rodzinach	41	401	456	441
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA				
Liczba rodzin	42	5 604	5 591	5 324
W TYM: WIELODZIETNOŚĆ				
Liczba rodzin	43	3 333	3 395	3 311
BEZDOMNOŚĆ				
Liczba rodzin	44	2 989	2 916	2 818
Liczba osób w rodzinach	45	3 603	3 441	3 256
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO				
Liczba rodzin	46	1 123	1 025	964
Liczba osób w rodzinach	47	1 731	1 523	1 551
ZDARZENIA LOSOWE				
Liczba rodzin	48	344	298	293
Liczba osób w rodzinach	49	872	744	751
KŁĘSKI ŻYWIOŁOWE I EKOLOGICZNE				
Liczba osób	50	3	0	0
SIEROCTWO				
Liczba rodzin	51	103	96	62
Liczba osób w rodzinach	52	264	215	164
PRZEMOC W RODZINIE				
Liczba rodzin	53	1 727	1 652	1 446
Liczba osób w rodzinach	54	4 598	4 856	4 475
OCHRONA OFIAR HANDLU LUDŹMI				
Liczba rodzin	55	0	3	1
USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ				

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
USŁUGI OPIEKUŃCZE OGÓŁEM				
Liczba osób	56	5 133	5 241	5 166
Liczba świadczeń	57	1 547 823	1 615 599	1 381 030
Kwota świadczeń w złotych	58	24 686 210	26 389 376	26 967 542
W TYM: SPECJALISTYCZNE (wiersze 59 - 61)				
Liczba osób	59	333	353	220
Liczba świadczeń	60	39 779	44 938	15 684
Kwota świadczeń w złotych	61	792 593	878 104	439 047
SPECJALISTYCZNE USŁUGI DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI				
Liczba osób	62	564	514	490
Liczba świadczeń	63	152 023	131 690	123 731
Kwota świadczeń w złotych	64	3 473 181	3 354 428	12 002 761
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE				
Liczba rodzin	65	8 135	8 253	7 943
Liczba osób w rodzinach	66	20 101	20 229	19 512
PRACA SOCJALNA				
Liczba rodzin	67	41 536	40 038	40 789
Liczba osób w rodzinach	68	103 363	99 195	99 974
INTERWENCJA KRYZYSOWA				
Liczba rodzin	69	1 039	989	850
Liczba osób w rodzinach	70	3 003	2 756	37 487
KONTRAKT SOCJALNY				
Liczba zawartych kontraktów socjalnych	71	5 338	4 859	4 881
Liczba osób ogółem objętych kontraktem	72	8 526	7 416	7 297
W tym: liczba osób objętych kontraktem w Klubie Integracji Społecznej	73	351	106	80

* wiek produkcyjny: kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lat

** wiek poprodukcyjny: kobiety w wieku 60 i więcej, mężczyźni 65 i więcej

A.DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA

(GMINA - ZADANIA OPS ORAZ MOPS, MOPR)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
ZASIŁEK STAŁY				
Liczba osób	1	11 807	11 577	10 908
Liczba świadczeń	2	118 391	114 424	109 685
Kwota świadczeń w złotych	3	50 188 536	50 877 491	50 218 330
W tym: (wiersze 4-6)				
Zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących				
Liczba osób	4	9 238	9 245	8 677
Liczba świadczeń	5	94 558	93 061	88 713
Kwota świadczeń w złotych	6	43 322 927	44 480 244	43 199 943
W tym: (wiersze 7-9)				
Zasiłek stały dla osoby w rodzinie				
Liczba osób	7	2 660	2 472	2 383
Liczba świadczeń	8	23 833	21 363	21 076
Kwota świadczeń w złotych	9	6 865 609	6 397 247	7 018 387
ZASIŁEK OKRESOWY				
Liczba osób	10	32 402	29 242	27 806
Liczba świadczeń	11	180 995	164 012	157 011
Kwota świadczeń w złotych	12	55 388 636	51 706 291	49 322 168
W tym: (wiersze 13-24)				
Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia				
Liczba osób	13	26 699	23 094	21 626
Liczba świadczeń	14	146 306	127 438	119 870
Kwota świadczeń w złotych	15	47 542 291	42 639 717	40 392 961
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby				
Liczba osób	16	2 800	3 233	3 194
Liczba świadczeń	17	9 659	10 916	12 200
Kwota świadczeń w złotych	18	2 231 115	2 786 244	3 258 099
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności				
Liczba osób	19	3 179	2 938	2 929
Liczba świadczeń	20	14 957	13 693	14 396
Kwota świadczeń w złotych	21	2 581 783	2 564 032	2 788 729
Zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego				
Liczba osób	22	64	46	50
Liczba świadczeń	23	145	96	117
Kwota świadczeń w złotych	24	46 543	31 068	35 929
Zasiłek okresowy kontynuowany niezależnie od dochodu na podstawie art. 38 ust. 4a i 4b				

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Liczba osób	25	8	0	1
Liczba świadczeń	26	13	0	2
Kwota świadczeń w złotych	27	4 057	0	400
ZASIŁEK CELOWY OGÓŁEM				
Liczba osób	28	47 692	43 958	41 736
Kwota świadczeń w złotych	29	39 528 879	38 353 467	36 006 821
W tym: ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO "POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA"				
Liczba osób	30	30 285	28 574	26 975
Liczba świadczeń	31	126 490	125 540	120 565
Kwota świadczeń w złotych	32	21 016 095	20 992 637	19 519 748
ZASIŁKI CELOWE PRYZNANE NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 39a ust. 1 i 2				
Liczba osób	33	30	15	29
Kwota świadczeń w złotych	34	11 071	6 199	9 449
ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
POSIŁEK OGÓŁEM				
Liczba osób	35	36 868	34 719	33 097
Liczba świadczeń	36	4 886 759	4 674 404	4 568 243
Kwota świadczeń w złotych	37	26 119 246	25 382 441	24 727 999
W TYM: DLA DZIECI				
Liczba osób	38	30 725	29 140	27 758
Liczba świadczeń	39	3 916 235	3 744 125	3 650 531
Kwota świadczeń w złotych	40	20 522 806	19 653 114	19 032 696
W tym: (z wierszy 35-37) POSIŁEK - świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "Pomoc Państwa w zakresie dożywiania"				
Liczba osób	41	36 447	34 489	32 823
Liczba świadczeń	42	4 818 563	4 625 604	4 514 094
Kwota świadczeń w złotych	43	25 832 223	25 142 209	24 325 355
W TYM: DLA DZIECI (z wierszy 41-43)				
Liczba osób	44	30 656	29 276	27 771
Liczba świadczeń	45	3 853 544	3 694 593	3 614 073
Kwota świadczeń w złotych	46	20 290 109	19 697 279	18 855 968
SCHRONIENIE				
Liczba osób	47	798	783	767
Liczba świadczeń	48	108 402	100 517	89 846
Kwota świadczeń w złotych	49	1 723 415	1 816 574	1 829 082
UBRANIE				
Liczba osób	50	454	399	444
Liczba świadczeń	51	1 419	1 036	1 436
Kwota świadczeń w złotych	52	43 062	30 861	26 806
SPRAWIENIE POGRZEBU				

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Liczba osób	53	227	244	262
Liczba świadczeń	54	228	254	265
Kwota świadczeń w złotych	55	463 023	499 030	556 496
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób	56	2 438	2 743	2 732
Liczba świadczeń	57	24 460	26 666	26 947
Kwota świadczeń w złotych	58	49 555 674	54 249 603	58 083 093
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY				
INDYWIDUALNY PROGRAM WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI				
Liczba osób	59	53	45	80
INDYWIDUALNY PROGRAM ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO (Centrum Integracji Społecznej)				
Liczba osób	60	328	367	172
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA				
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny	61	2 600	2 623	2 577
Liczba rodzin wspierających	62	18	21	26
Liczba asystentów rodziny	63	212	223	206
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych	64	5 072 526	14 112 156	15 992 491

B.DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA

(POWIAT - ZADANIA PCPR ORAZ MOPR)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY				
INDYWIDUALNY PROGRAM ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO (Centrum Integracji Społecznej)				
Liczba osób	1	159	163	0
PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE				
Liczba osób korzystających z usług	2	267	266	252
INDYWIDUALNY PROGRAM INTEGRACJI CUDZOZIEMCÓW				
Liczba osób korzystających z usług	3	6	7	5
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA				
RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA - OGÓLEM				
Liczba rodzin	4	2 622	2 612	2 567
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	5	4 224	4 152	4 119
Kwota świadczeń w złotych	6	37 895 328	41 423 786	41 474 488
RODZINY SPOKREWNIONE Z DZIECKIEM				
Liczba rodzin	7	1 801	1 773	1 729
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	8	2 364	2 291	2 225
Kwota świadczeń w złotych	9	17 687 560	18 640 487	18 244 434
RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE				
Liczba rodzin	10	662	661	664
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	11	932	913	919
Kwota świadczeń w złotych	12	10 012 970	10 733 099	10 465 005
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE				
Liczba rodzin	13	126	131	135
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	14	675	589	595
Kwota świadczeń w złotych	15	7 261 767	7 669 575	7 723 391
W tym:				
RODZINY ZASTĘPCZE SPECJALISTYCZNE				
Liczba rodzin	16	17	16	15
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	17	42	38	37
Kwota świadczeń w złotych	18	586 394	547 979	527 206
RODZINY ZASTĘPCZE PEŁNIĄCE FUNKCJĘ POGOTOWIA RODZINNEGO				
Liczba rodzin	19	40	45	44
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	20	326	271	264
Kwota świadczeń w złotych	21	2 624 015	2 418 933	2 624 847
RODZINNY DOM DZIECKA				
Liczba rodzin	22	33	48	50
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	23	253	359	380
Kwota świadczeń w złotych	24	2 933 031	4 380 625	5 041 658

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
PLAN POMOCY DZIECKU				
Liczba dzieci	25	2 961	2 300	2 244
OCENA SYTUACJI DZIECKA W RODZINIE ZASTĘPCZEJ				
Liczba dzieci	26	3 934	3 798	3 765
Liczba sporządzonych ocen	27	6 825	6 504	6 441
OCENA SYTUACJI DZIECKA W RODZINNYM DOMU DZIECKA				
Liczba dzieci	28	263	355	338
Liczba sporządzonych ocen	29	436	665	651
OCENA RODZIN ZASTĘPCZYCH				
Liczba rodzin	30	2 391	2 455	2 429
Liczba sporządzonych ocen	31	1 603	943	1 138
OCENA RODZINNYCH DOMÓW DZIECKA				
Liczba rodzinnych domów dziecka	32	34	44	44
Liczba sporządzonych ocen	33	61	46	63
OCENA W ZAKRESIE KWALIFIKACJI KANDYDATÓW NA RODZINY ZASTĘPCZE I RODZINNE DOME DZIECKA				
Liczba opinii	34	252	243	260
w tym: liczba pozytywnych opinii	35	220	190	214
KOORDYNATOR PIECZY ZASTĘPCZEJ				
Liczba koordynatorów	36	81	93	94
RODZINY POMOCOWE				
Liczba rodzin	37	34	43	47
USAMODZIELNIENIE				
INDYWIDUALNY PROGRAM USAMODZIELNIENIA				
Liczba osób	38	867	942	970
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE RODZINNE FORMY PIECZY ZASTĘPCZEJ				
Liczba osób	39	876	801	807
Kwota świadczeń w złotych	40	5 096 102	4 780 646	4 975 178
W TYM: (od poz. 41 do poz. 46)				
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE				
Liczba osób	41	167	147	152
Kwota świadczeń w złotych	42	771 800	677 188	766 770
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI				
Liczba osób	43	840	769	733
Kwota świadczeń w złotych	44	3 892 525	3 772 220	3 882 745
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE				
Liczba osób	45	179	143	152
Kwota świadczeń w złotych	46	431 777	331 238	325 663
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE PLACÓWKI OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZE				
Liczba osób	47	388	328	374
Kwota świadczeń w złotych	48	2 134 830	1 933 726	2 354 077
W TYM: (od poz. 49 do poz. 54)				
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE				

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
Liczba osób	49	78	88	103
Kwota świadczeń w złotych	50	446 504	482 413	624 089
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI				
Liczba osób	51	330	296	307
Kwota świadczeń w złotych	52	1 455 555	1 278 665	1 511 652
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE				
Liczba osób	53	74	78	109
Kwota świadczeń w złotych	54	198 381	172 647	210 936
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE INSTYTUCJE O KTÓRYCH MOWA W ART. 88 UST.1 USTAWY O POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób	55	156	136	133
Kwota świadczeń w złotych	56	616 492	619 656	803 365
W TYM: (od poz. 57 do poz. 62)				
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE				
Liczba osób	57	31	25	37
Kwota świadczeń w złotych	58	102 114	98 641	175 481
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI				
Liczba osób	59	127	130	118
Kwota świadczeń w złotych	60	440 232	432 775	505 169
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE				
Liczba osób	61	28	33	40
Kwota świadczeń w złotych	62	74 146	88 240	122 715
REHABILITACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH				
Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatu)	63	26 416 648	28 271 806	27 620 730
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ				
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	64	529	544	472
Wartość dofinansowania w złotych	65	1 971 428	2 457 895	2 201 613
TURNUSY REHABILITACYJNE				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	66	2 454	1 803	2 210
Wartość dofinansowania w złotych	67	2 260 416	1 826 107	2 278 492
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	68	7 553	8 126	6 864
Wartość dofinansowania w złotych	69	6 022 466	6 955 539	6 220 341
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"				
Liczba świadczeń	70	1 394	1 043	1 151
Wartość dofinansowania w złotych	71	4 983 148	2 919 381	3 324 673
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI				
Liczba dofinansowanych imprez	72	231	181	216
Liczba niepełnosprawnych uczestników	73	16 201	12 015	12 976
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	74	550 258	406 936	506 242

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2014	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie	
DOFINANSOWANIE USŁUG TŁUMACZA JĘZYKA MIGOWEGO LUB TŁUMACZA - PRZEWODNIKA				
Wartość dofinansowania w złotych	75	5 966	4 480	7 201

III. INNE RODZAJE POMOCY I ŚWIADCZEŃ

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
ZASIŁKI RODZINNE I DODATKI DO ZASIŁKÓW RODZINNYCH				
Liczba rodzin	1	58 020	49 422	48 356
Kwota świadczeń w złotych	2	160 202 420	152 552 076	151 603 178
JEDNORAZOWY DODATEK Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA (ujmowany w pozycji "Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych")				
Liczba świadczeń	3	5 236	4 902	5 289
Kwota świadczeń w złotych	4	5 236 000	4 895 000	5 164 467
JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA				
Liczba świadczeń	5	11 780	11 835	12 065
Kwota świadczeń w złotych	6	11 780 000	11 835 000	11 939 934
ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE				
ŚWIADCZENIE PIEŁĘGNACYJNE				
Liczba świadczeń	7	56 659	58 604	56 998
Kwota świadczeń w złotych	8	40 980 718	69 820 019	69 597 235
DODATEK DO ŚWIADCZENIA PIEŁĘGNACYJNEGO				
Liczba świadczeń	9	14 910	25	8
Kwota świadczeń w złotych	10	3 256 166	4 134	1 000
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY - Ogółem				
Liczba świadczeń	11	528 498	506 862	493 623
Kwota świadczeń w złotych	12	80 801 822	77 549 014	74 193 088
W tym: (od poz. 13 do poz. 20)				
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA NIEPEŁNOSPRAWNEGO DZIECKA				
Liczba świadczeń	13	109 585	106 079	102 553
Kwota świadczeń w złotych	14	16 766 507	16 230 087	15 712 113
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O ZNACZNYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				
Liczba świadczeń	15	243 376	228 001	226 528
Kwota świadczeń w złotych	16	37 178 235	34 883 694	33 332 366
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O UMIARKOWANYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, KTÓRA POWSTAŁA PRZED UKOŃCZENIEM 21 ROKU ŻYCIA				
Liczba świadczeń	17	159 258	159 062	151 329
Kwota świadczeń w złotych	18	24 366 393	24 336 379	23 127 914
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY, KTÓRA UKOŃCZYŁA 75 LAT				
Liczba świadczeń	19	16 279	13 720	13 213
Kwota świadczeń w złotych	20	2 490 687	2 098 854	2 020 695
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY				
Liczba świadczeń	21	10 110	16 379	16 592
Kwota świadczeń w złotych	22	5 190 500	8 379 692	9 217 508
ZASIŁEK DLA OPIEKUNA				
Liczba świadczeń	23	47 943	27 195	24 273
Kwota świadczeń w złotych	24	27 559 715	16 720 553	13 894 566

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
ŚWIADCZENIE Z FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO				
Liczba osób	25	21 296	18 774	18 140
Liczba rodzin	26	13 849	13 002	12 448
Kwota świadczeń w złotych	27	89 505 864	88 450 404	83 613 242
DODATKI MIESZKANIOWE				
Liczba gospodarstw domowych	28	37 090	33 642	32 486
Kwota świadczeń w złotych	29	55 902 455	50 229 697	49 267 453
DODATKI ENERGETYCZNE				
Liczba gospodarstw domowych	30	10 252	10 147	10 778
Kwota świadczeń w złotych	31	1 432 931	2 113 222	2 139 813
OPŁACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO				
Liczba osób	32	22 075	24 092	22 817
Kwota świadczeń w złotych	33	6 575 578	8 379 272	8 372 001
OPŁACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO				
Liczba osób	34	19 763	19 280	18 565
Kwota świadczeń w złotych	35	14 386 580	19 409 519	19 498 974
ŚWIADCZENIE INTEGRACYJNE (CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)				
Liczba osób	36	530	362	183
Kwota świadczeń w złotych	37	2 029 420	1 478 674	664 647
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z PRAC SPOŁECZNIE UŻYTECZNYCH				
Liczba osób ogółem	38	3 642	3 204	2 931
Kwota świadczeń w złotych	39	6 062 286	5 806 350	6 111 067
STYPENDIA SOCJALNE DLA UCZNIÓW I ZASIŁKI SZKOLNE				
Liczba osób	40	33 200	30 059	28 306
Kwota świadczeń w złotych	41	25 846 651	23 299 766	23 057 094

IV. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY I WSPARCIA

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
OŚRODKI WSPARCIA - OGÓŁEM				
Liczba placówek	1	117	118	121
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 2 i 3)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	2	57	56	61
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	3	60	62	60
Liczba miejsc w placówkach ogółem	4	4 595	4 534	4 536
Liczba osób korzystających	5	7 163	7 341	7 081
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	6	113	90	97
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	7	3	7	5
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	8	557	620	633
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	9	28 784 922	34 882 652	33 791 755
W TYM (z wierszy 1-9):				
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY				
Liczba placówek	10	40	43	43
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 11 i 12)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	11	27	27	28
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	12	13	16	15
Liczba miejsc w placówkach ogółem	13	1 298	1 401	1 381
Liczba osób korzystających	14	1 373	1 498	1 469
Liczba osób umieszczonych	15	753	834	746
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	16	40	27	32
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	17	315	381	384
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	18	17 172 352	20 227 511	19 203 074
DZIENNE DOMY POMOCY				
Liczba placówek	19	11	15	18
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 20 i 21)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	20	7	11	15
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	21	4	4	3
Liczba miejsc w placówkach ogółem	22	1 260	1 255	1 305
Liczba osób korzystających	23	1 644	1 608	1 638
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	24	10	11	10

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	25	52	66	62
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	26	2 720 486	3 239 987	4 827 930
NOCLEGOWNIE, SCHRONISKA I DOMY DLA OSÓB BEZDOMNYCH				
Liczba placówek	27	39	35	34
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 28 i 29)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	28	5	4	3
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	29	34	31	31
Liczba miejsc w placówkach ogółem	30	1 535	1 250	1 282
Liczba osób korzystających	31	2 883	3 092	3 058
Liczba osób skierowanych w wyniku eksmisji	32	30	20	24
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	33	86	93	93
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	34	6 084 628	5 975 157	6 076 973
KLUBY SAMOPOMOCY				
Liczba placówek	35	0	0	0
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 36 i 37)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	36	0	0	0
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	37	0	0	0
Liczba miejsc w placówkach ogółem	38	0	0	0
Liczba osób korzystających	39	0	0	0
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	40	0	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	41	0	0	0
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	42	0	0	0

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba placówek	1	34	34	34
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 2 i 3)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	2	23	24	26
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	3	11	10	8
Liczba miejsc w placówkach ogółem	4	4 206	4 080	4 285
Liczba osób korzystających	5	4 513	4 610	4 821
Liczba osób umieszczonych	6	1 055	1 363	1 344

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	7	697	521	492
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	8	400	329	314
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	9	2 653	2 748	2 745
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	10	134 102 046	141 996 923	144 153 250
MIESZKANIA CHRONIONE OGÓŁEM				
Liczba placówek	11	28	37	41
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 12 i 13)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	12	23	32	36
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	13	5	5	5
Liczba miejsc w placówkach ogółem	14	155	188	202
Liczba osób korzystających	15	162	172	181
Liczba osób umieszczonych	16	106	81	103
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	17	2	5	7
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	18	14	23	23
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	19	569 314	910 910	1 467 417
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ OGÓŁEM				
Liczba placówek	20	13	13	13
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 21 i 22)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	21	10	10	10
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	22	3	3	3
Liczba miejsc w placówkach ogółem	23	65	65	65
Liczba osób korzystających	24	4 825	5 193	5 315
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	25	28	31	31
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	26	653 421	702 237	763 153
JEDNOSTKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA				
Liczba placówek	27	2	5	5
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 28 i 29)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	28	1	2	2
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	29	1	3	3
Liczba osób korzystających	30	230	413	456
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	31	4	17	17

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	32	41 437	121 398	126 000
PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO				
Liczba placówek	33	137	137	141
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 34 i 35)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	34	61	54	54
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	35	76	83	87
Liczba miejsc w placówkach ogółem	36	3 690	3 748	3 633
Liczba osób korzystających	37	3 511	3 708	3 222
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	38	275	300	290
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	39	7 930 202	13 543 197	14 765 341
PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE OGÓŁEM				
Liczba placówek	40	58	59	59
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 41 i 42)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	41	48	48	48
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	42	10	11	11
Liczba miejsc w placówkach ogółem	43	1 040	1 035	1 031
Liczba osób korzystających	44	1 181	1 069	1 078
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	45	770	767	764
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	46	45 871 163	44 825 358	45 933 888
W tym: PLACÓWKI TYPU RODZINNEGO				
Liczba placówek	47	12	11	11
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 48 i 49)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	48	6	5	5
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	49	6	6	6
Liczba miejsc w placówkach ogółem	50	157	145	145
Liczba osób korzystających	51	138	139	140
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	52	66	65	65
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	53	2 256 436	2 348 451	2 536 735
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba placówek	54	9	9	7
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 55 i 56)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	55	0	0	0
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	56	9	9	7
Liczba uczestników zajęć	57	465	412	241

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	58	83	59	27
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	59	4 167 118	3 258 317	2 237 914
KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba placówek	60	13	15	13
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 61 i 62)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	61	12	13	12
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	62	1	2	1
Liczba uczestników zajęć	63	633	414	420
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	64	18	12	7
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	65	1 357 013	545 514	934 907
WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ				
Liczba placówek	66	26	30	30
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 67 i 68)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	67	11	13	13
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	68	15	17	17
Liczba uczestników zajęć	69	1 014	1 140	1 151
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	70	349	402	405
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	71	16 952 264	18 632 427	19 864 963
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ				
Liczba placówek	72	4	4	4
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 73 i 74)				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	73	0	0	0
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	74	4	4	4
Liczba uczestników zajęć	75	264	267	274
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	76	96	105	107
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	77	7 413 072	7 899 507	8 860 830

V. KADRA JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Potrzeby rok po ocenie
OGÓŁEM PRACOWNICY JEDNOSTKI				
Liczba ogółem pracowników jednostki pomocy społecznej	1	3 509	3 431	3 503
KADRA KIEROWNICZA				
Ogółem kadra kierownicza (dyrektor jednostki i jego zastępcy)	2	172	175	176
W tym: (od poz. 3 do poz. 4)				
Wykształcenie wyższe	3	143	154	156
Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	4	157	164	165
PRACOWNICY SOCJALNI				
Ogółem	5	1 018	996	1 019
W tym: pracownicy socjalni ogółem zatrudnieni z EFS	6	129	28	26
W tym: (od poz. 7 do poz. 11)				
Wykształcenie wyższe	7	684	700	732
Wykształcenie średnie	8	333	297	286
Specjalizacja 1-ego stopnia w zawodzie	9	329	301	299
Specjalizacja 2-ego stopnia w zawodzie	10	34	34	42
Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	11	125	132	117
POZOSTALI PRACOWNICY:				
Ogółem	12	2 319	2 260	2 308
W tym: (od poz. 13 do poz. 15)				
Wykształcenie wyższe	13	1 300	1 329	1 379
Wykształcenie średnie	14	664	608	605
Inne	15	355	323	324

**A.ZATRUDNIENIE POMOCNICZE W JEDNOSTCE
ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ**

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Potrzeby Rok po ocenie
Wolontariusze	1	584	594	176
Zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	2	225	219	204
Stáže	3	175	138	151

**B.ZESPOŁY PRACY SOCJALNEJ I INTEGRACJI
SPOŁECZNEJ W JEDNOSTCE POMOCY
SPOŁECZNEJ**

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Potrzeby Rok po ocenie
Liczba zespołów	1	32	35	38
Liczba osób ogółem w zespole	2	188	175	195
W tym z wiersza 2:				
Pracownicy socjalni	3	133	106	116
Specjaliści zgodnie z art.110 ust.3 ustawy o pomocy społecznej	4	41	45	44

**VI. ŚRODKI FINANSOWE NA WYDATKI W POMOCY
SPOŁECZNEJ I INNYCH OBSZARACH POLITYKI
SPOŁECZNEJ W BUDŻECIE JEDNOSTKI SAMORZĄDU
TERYTORIALNEGO (ZADANIA WŁASNE I ZADANIA
ZLECONE)**

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Potrzeby rok po ocenie
OGÓŁEM				
OGÓŁEM (działy)	1	1 310 094 805	1 304 753 736	1 637 956 278
W tym: w budżecie OPS/PCPR	2	790 748 449	815 127 844	1 016 415 492
851 - OCHRONA ZDROWIA				
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	3	1 435 787	1 505 797	1 526 660
w tym: w budżecie OPS / PCPR	4	128 500	148 608	195 864
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	5	31 670 752	31 505 586	31 097 173
w tym: w budżecie OPS / PCPR	6	8 326 378	7 851 393	7 716 803
852 - POMOC SPOŁECZNA				
85201 - Placówki opiekuńczo-wychowawcze	7	57 300 191	56 125 589	59 131 525
w tym: w budżecie OPS / PCPR	8	7 159 070	9 360 096	13 826 283
85202 - Domy pomocy społecznej	9	136 373 757	147 891 971	158 118 758
w tym: w budżecie OPS / PCPR	10	26 992 256	40 562 222	45 819 243
85203 - Ośrodki Wsparcia	11	19 856 015	23 151 602	23 214 211
w tym: w budżecie OPS / PCPR	12	5 457 353	3 142 534	3 293 552
85204 - Rodziny zastępcze	13	57 345 829	63 477 102	71 846 628
w tym: w budżecie OPS / PCPR	14	50 310 717	56 230 110	64 228 281
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	15	1 438 301	934 105	1 072 655
w tym: w budżecie OPS / PCPR	16	897 628	733 935	852 461
85206 - Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	17	7 549 283	9 465 093	9 947 616
w tym: w budżecie OPS / PCPR	18	6 178 969	8 374 192	8 934 366
85212 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	19	453 197 366	462 797 919	474 897 582
w tym: w budżecie OPS / PCPR	20	306 607 677	318 559 222	325 263 743
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	21	7 133 565	9 023 612	8 311 363
w tym: w budżecie OPS / PCPR	22	5 598 286	6 958 668	6 688 718

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Potrzeby rok po ocenie
85214 - Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	23	87 082 811	86 008 047	82 006 072
w tym: w budżecie OPS / PCPR	24	70 994 396	71 563 814	67 933 702
85215 - Dodatki mieszkaniowe	25	56 655 398	51 870 789	52 019 798
w tym: w budżecie OPS / PCPR	26	30 334 589	27 995 882	26 525 887
85216 - Zasiłki stałe	27	50 000 869	50 669 456	47 446 888
w tym: w budżecie OPS / PCPR	28	42 739 690	43 747 889	40 449 587
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	29	11 587 533	13 204 759	14 320 645
w tym: w budżecie OPS/PCPR	30	10 266 834	11 814 956	12 930 842
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	31	118 345 336	126 126 947	122 587 626
w tym: w budżecie OPS/PCPR	32	107 587 809	115 688 137	112 281 970
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	33	1 370 919	1 974 704	2 794 229
w tym: w budżecie OPS / PCPR	34	1 019 368	1 334 988	1 904 823
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	35	28 276 106	29 336 732	28 715 142
w tym: w budżecie OPS / PCPR	36	24 673 291	25 020 392	26 924 064
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	37	101 102	65 670	24 183
w tym: w budżecie OPS / PCPR	38	95 432	65 670	24 183
W tym (z wiersza 37): Wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem (cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą)	39	73 244	55 233	13 683
w tym: w budżecie OPS / PCPR	40	80 832	36 247	13 683
85232 - Centra Integracji Społecznej	41	79 289	998 461	486 555
w tym: w budżecie OPS / PCPR	42	20 000	20 000	20 000
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	43	24 800	0	13 000
w tym: w budżecie OPS / PCPR	44	4 800	0	13 000
85295 - Pozostała działalność	45	60 391 753	51 394 721	364 025 655
w tym: w budżecie OPS / PCPR	46	44 577 114	39 879 266	223 282 276
853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ				
85305 - Żłobki	47	21 036 193	23 955 829	24 168 425
w tym: w budżecie OPS / PCPR	48	127 504	164 723	177 270
85306 - Kluby dziecięce	49	87 865	82 333	70 200
w tym: w budżecie OPS / PCPR	50	0	0	0
85307 - Dzienni opiekunowie	51	0	0	31 680
w tym: w budżecie OPS / PCPR	52	0	0	0
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	53	5 436 501	5 911 327	5 962 638
w tym: w budżecie OPS / PCPR	54	898 815	2 138 038	2 341 032
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	55	3 622 701	3 658 846	3 216 631

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Potrzeby rok po ocenie
w tym: w budżecie dyspozycji OPS / PCPR	56	1 205 465	1 415 385	1 360 348
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	57	17 028 009	18 617 084	17 369 834
w tym: w budżecie OPS / PCPR	58	10 016 624	10 329 250	10 239 890
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	59	52 815 978	14 130 241	13 653 292
w tym: w budżecie OPS / PCPR	60	20 842 546	4 526 596	5 494 639
854 - Edukacyjna opieka wychowawcza				
85415 - Pomoc materialna dla uczniów	61	22 850 796	20 869 414	19 943 404
w tym: w budżecie OPS / PCPR	62	7 687 338	7 501 878	7 692 665

VII. AKTYWNOŚĆ PROJEKTOWO-KONKURSOWA JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Potrzeby Rok po ocenie
PROJEKTY WSPÓLFINANSOWANE z EFS				
Liczba projektów	1	170	41	48
Ogółem liczba osób objętych projektami	2	7 306	2 414	1 536
Łączna kwota środków EFS	3	35 949 898	3 393 231	15 691 099
UDZIAŁ W KONKURSACH OGŁASZANYCH PRZEZ MPiPS				
Liczba konkursów	4	94	87	101
Ogółem liczba osób objętych projektami	5	18 408	112 726	114 034
UDZIAŁ W PROGRAMACH OSŁONOWYCH (nie wymienionych wyżej)				
Liczba programów	6	58	60	45
Ogółem liczba osób objętych projektami	7	36 285	28 460	29 373

**VIII. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI
- ZADANIA ZLECONE W OBSZARZE POMOCY I
WSPARCIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2014	Rok oceny	Potrzeby rok po ocenie
Liczba organizacji pozarządowych z którymi współpracuje OPS/PCPR	1	308	337	339
ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	2	276	249	249
Liczba zleceń / umów	3	387	390	385
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	4	32 197 339	33 324 460	32 881 254
ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	5	22	16	1
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	6	440 846	413 635	180 000
WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ				
Usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	7	10	22	20
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	8	1 982 205	1 943 643	1 322 642
Specjalistyczne usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	9	6	18	17
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	10	696 894	784 925	575 290
Prowadzenie placówki pomocy społecznej				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	11	25	38	37
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	12	14 446 261	14 895 925	11 057 121